

SVEČANA AKADEMIJA POVODOM 110. GODIŠNJICE TITOVOG ROĐENJA

”Tito - mudrost bratstva, lepota jedinstva”

”Sastajemo se sa pijetom prema Titu u vremenu temeljnog i definitivnog razbijanja Druge Jugoslavije čije je stvaranje i uspon Tita učinilo istorijskom ličnošću. Naša je želja da, pored iskazivanja dužnog poštovanja, otvorimo proces u kome će doći do suštinskih, naučnih istina o Titu i njegovom delu za dobrobit budućih generacija” - istakao je član Saveta Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji Boško Krunic govoreći na svečanoj akademiji povodom 110. godišnjice rođenja Josipa Broza Tita.

Akademija je održana 25. maja u Beogradu u zgradi muzeja koji je nosio ime i koji je ostao poznat po ovom datumu. Posle intoniranja himne ”Hej Sloveni”, predsednik Društva za istinu o NOB-u prof. dr Radoslav Ratković pozdravio je članove Titove porodice unuku Zlaticu i unuka Josipa-Jošku, a potom predstavnike Društva ”Josip Broz Tito” sa sedištem u Zagrebu Slobodana Colovića i Vitomira Grpca, SUBNOAR-a Bosne i Hercegovine Jura Galića i Novaka Anđelića, SUBNOR-a Crne Gore Ljuba Žarkovića, SUBNOR-a SRJ Miljana Daljevića, SUBNOR-a Makedonije Ristu Džunova, ZZBNOR-a Slovenije Iliju Radakovića, SUBNOR-a Srbije Milosava Bojića i SUBNOR-a Beograda Gojka Medenicu i Stevu Čakširana.

Takođe su pozdravljeni i predstavnici nevladinih organizacija - Multinacionalnog udruženja Bosanaca i Hercegovaca u Beogradu, Društva za saradnju sa susednim narodima, Evropskog pokreta u Srbiji, Helsinškog odbora za ljudska prava, Foruma za etničke odnose, Centra za kulturnu dekontaminaciju, kao i Ljiljana Cetinić, direktor Muzeja istorije Jugoslavije.

Posle izlaganja Boška Krunic prikazan je kratkometražni film o Titu reditelja Zdravka Velimirovića, a zatim su prisutni posetili Kuću cveća i položili cveće na Titov grob. U ime svih učesnika akademije, u spomen-knjigu se upisala delegacija koju su činili Radoslav Ratković, Azra Čemalović, Boško Krunic, Ivica Kukoč, Anton Lah, Radovan Pantović, Ljuben Jandrejevski, Zarija Stojović i Ali Šukrija.

Dvorana i hol Muzeja ”25. maj” - istorije Jugoslavije nisu mogli udobno da prihvate sve učesnike akademije, među kojima je bilo i 40 članova Društva ”Josip Broz Tito” iz Rijeke i Istre, ali je to prevaziđeno mnogobrojnim prijateljskim susretima i u ovom autentičnom prostoru.

Citirajući velikog vojskovođe pesnika

Miroslava Antića - ”Tito je mudrost bratstva i lepota jedinstva”, Boško Krunic je, između ostalog naglasio:

- Jugoslavija je odnedavno definitivna prošlost za njene narode. Sve one zajedničke vrednosti na kojima je počivala, razvijala se, sticala ugled i uticaj u svetu - surovo se potiru. Ovaj prostor i dalje ispunjava opšta konfuzija. Nostalgija vraća većinu Jugoslovena Titovom dobu. Ubrzani istorijski preokreti nastaju na krvavoj drami razbijanja zemlje. Veći deo prostora bivše Jugoslavije suočen je sa teškim propadanjem. Takozvana tranzicija, to jest restauracija kapitalizma, odvija se u prisustvu vojno-političkog patronata u sumnjivom miru koji većini preti svojom neizvesnošću. Uz sve

to, veći deo bivše Jugoslavije zahvatila je rehabilitacija kolaborantskih formacija i kvislinških režima iz drugog svetskog rata

- Na Tita se podsećamo najviše radi pouke o onim vrednostima i pretpostavkama suživota koje, na ovim prostorima, u budućnosti mogu najviše koristiti novim generacijama. Treba odbaciti svaku nadu da će se obnoviti ona zemlja koju smo izgrađivali i voleli, koja je malobrojnim vršnjak a većini gnezdo izrastanja i uspešnog opšteg i ličnog razvoja i sigurnosti. Pa ipak, život i priroda evropskih integracija upućivaće nas na nova povezivanja i na prostorima bivše države.

(Opširniji izvodi iz izlaganja Boška Krunic - strana 3)

POVODOM SERIJE ”RAVNOGORSKA ČITANKA”

Pismo čelnicima Radio-televizije Srbije

Povodom serije ”Ravnogorska čitanka” na programu Televizije Srbije, obraćamo Vam se sa zahtevom da se, u interesu objektivnog informisanja javnosti, a posebno pripadnika mlade generacije, omogući da se čuje i argumentovana reč uslovno rečeno ”druge strane”, a u suštini reč onih koji istorijska zbivanja tumače na osnovu stvarnih činjenica, autentičnih dokumenata i relevantnih izvora - navodi se u pismu koje je Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji uputilo čelnicima Radio-televizije Srbije - predsedniku Upravnog odbora Dejanu Mijaču, generalnom direktoru Aleksandru Crkvenjakovu i odgovorom uredniku sektora u kome je emitovana ”Ravnogorska čitanka” Nikoli Mirkovu. U pismu se zatim ističe:

”Upućujući Vam ovaj zahtev i očekujući Vaš odgovor i predlog u kojoj formi i kada to može da se realizuje, imamo u vidu više činjenica od kojih ćemo ovom prilikom ukazati samo na one najznačajnije:

o Suočavamo se sa pokušajima da se na razne načine rehabilituju saradnici sa naci-fašističkim okupatorom i kvislinzi, što je nezamislivo u čitavoj Evropi a posebno u zemljama koje su u Drugom svetskom ratu, zajedno sa našim narodnooslobodilačkim pokretom, činili antifašističku koaliciju;

o U seriji ”Ravnogorska čitanka” iznose se neistine i falsifikati što je nedopustivo i sa stanovišta interpretacije istorijskih zbivanja, i sa stanovišta osnovnih postulata objektivnog informisanja koji važe za sve medije pa i za RTS;

o ”Ravnogorska čitanka” zagovara onaj isti velikosrpski nacionalistički Moljevićev koncept u skladu s kojim su počinjeni zločini ne

samo u Drugom svetskom ratu već i u najnovijim ratovima u kojima Srbija navodno nije učestvovala; koncept koji onemogućava uspostavljanje normalnih dobrosusedskih odnosa sa drugim narodima i državama Balkana, pa prema tome i suštinsku integraciju u tokove savremene Evrope;

o Prikriva se činjenica koliko je Srba stradalo od četničke kame i to uz pesmu ”Ubićemo, zaklaćemo ko sa nama neće” pa se čak taj zločinački čin predstavlja kao demokratski i oslobodilački pokret;

o ”Ravnogorska čitanka” je ohrabrenje neofašističkim, šovinističkim i rasističkim pojavama s kojima se danas suočavamo a koje su opasna barikada na putu ka stvarnim demokratskim promenama i prosperitetnom društvu koje se ne može graditi bez svestrane saradnje na osnovama punog uvažavanja drugih naroda i ravnopravnih odnosa među njima.

Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji ima u svojim redovima više istoričara sa najvišim akademskim zvanjima a izdalo je i zbirku dokumenata iz američkih, engleskih, nemačkih, italijanskih, endehaovskih, četničkih i drugih izvora, te može da obezbedi ubedljiv demanti svih neistina i izmišljotina od kojih je satkana ”Ravnogorska čitanka”. Tražimo da nam se stvore mogućnosti za to i smatramo da je to i Vaša obaveza prema celokupnoj javnosti.

Očekujući da će Vaš konkretan odgovor stići u najskorije vreme, spremni da Vam i u neposrednom razgovoru detaljnije obrazložimo naš zahtev, upućujemo Vam srdačne pozdrave.”

AKTIVNOSTI DRUŠTVA U VOJVODINI

Prvi sastanak Pokrajinskog odbora

Na prvom sastanku vojvođanskog Pokrajinskog odbora Društva za istinu o antifašističkom NOB-u za predsednika je izabran Georgije Jovičić Čure, za potpredsednike Živko Blagojev Čađa i Bogdan Tankosić, a za sekretara Milan Drča.

Pokrajinski odbor obrazovan je zajedničkom odlukom tri vojvođanske podružnice (Novi Sad, Sremska Mitrovica i Pančevo) kao koordinaciono telo u cilju što uspešnijeg delovanja Društva u Vojvodini. Ovaj odbor nije, dakle, poseban organ Društva jer u smislu pomenute odluke podružnice ostaju neposredno vezane za organe Društva u Beogradu.

Prilikom konstituisanja, odbor je kooptiranjem broj svojih članova povećao na 25. Kao radna tela obrazovao je pet komisija i odredio njihove rukovodioce. To su komisije za organizaciona pitanja i saradnju sa nevladinim i drugim organizacijama (Živko Blagojev), za tradicije i afirmaciju trajnih vrednosti NOB-a (Bogdan Tankosić), za aktuelna društvena pitanja i informisanje (Boško Krnić), za izdavačku delatnost i promociju knjiga i drugih publikacija od interesa za ostvarivanje ciljeva Društva (Đorđe Milutinović) i za materijalno-finansijska pitanja (Petar Palkovljević Pinki).

U raspravi je, između ostalog, dato više predloga povezanih sa ostvarivanjem programa rada u narednom periodu i konstatovano da se, prilikom izmena i dopuna Statuta Društva, statutarno definiše status

tela kakav je Pokrajinski odbor.

Đorđe MILUTINOVIĆ

Dve promocije

U okviru aktivnosti Novosadske podružnice Društva za istinu o antifašističkom NOB-u organizovane su dve promocije knjiga koje je izdalo Društvo.

Na promociji knjige Kire Hadži Vasileva "Sudbine socijalizma - zagonetke proizvodnih i svojinskih odnosa" govorili su prof. dr Radoslav Ratković, Vukašin Lončar, dr Jokica Hadži Vasileva i David Atlagić.

Knjigu "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" - zbornik saopštenja i diskusije sa istoimenog okruglog stola održanog krajem 2001. godine - predstavili su Živko Blagojev, prof. dr Radoslav Ratković, Svetozar Oro, Sead Hadžović i Vitimir Sudarski.

Obe promocije održane su u sali Muzeja Vojvodine uz značajan broj prisutnih.

Bogat program rada

U program rada Novosadske podružnice uvrštene su rasprave o aktuelnim društvenim pitanjima i problemima uključujući i pitanja iz oblasti političkog sistema, posebno sa stanovišta položaja i prava radnika i interesa građana Vojvodine. Zastupljene su i sledeće oblasti:

- Saradnja zemlje sa sudom u Hagu;
- Nastupi retrogradnih snaga i ideologija i reagovanja povodom pojedinih skupova na kojima se zagovaraju te ideje;
- Tribine i okrugli stolovi o udžbenicima

istorije sa posebnim osvrtom na tretman NOB-a, o veronauci u školama i problemima verske nastave u višenacionalnim sredinama kakva je i Vojvodina;

- Učešće u raspravi o Autonomnoj Pokrajini Vojvodini koja je u programu beogradskog dela Društva.

U programu su i odgovarajuća izdavačka delatnost, praćenje rada Komisije za istinu o žrtvama rata u Vojvodini 1941-1945, koju je obrazovala Skupština Vojvodine, obeležavanje značajnih datuma, briga o spomenicima u Vojvodini iz perioda NOB-a, saradnja sa drugim organizacijama i udruženjima, širenje organizacione strukture podružnice i Društva u celini, informisanje javnosti o aktivnostima.

Venci 4. maja položeni zajedno

Povodom 4. maja - godišnjice Titove smrti, u Beograd je iz Zagreba doputovala delegacija Društva "Josip Broz Tito" u čijem su sastavu bili i predstavnici Saveza antifašističkih boraca Hrvatske. Dr Tomislav Badovinac, Slavica Kanić-Detelić, Mladen Božović, Slobodan Colović, Stojan Galović, Anka Baranović-Bodrožić, Nikola Uzelac, Žarko Miličević, Ilija Labus i Romano Kovač su, zajedno sa članovima Društva za istinu o antifašističkom NOB-u, posetili Kuću cveća i položili vence na Titov grob.

Tom prilikom razmenjena su iskustva o radu.

IVAN VESELINOVIĆ (1929-2002)

"Dozvolite da se ne slažemo, gospodine generale"

Na knjigu generala Veljka Kadijevića "Moje viđenje raspada", od visokih vojnih stručnjaka prvi je kritički i veoma hrabro reagovao viceadmiral Ivan Veselinović koji je, u tadašnjoj "Borbi" 1993. godine, objavio seriju tekstova ističući, između ostalog:

- Nedostaje, pre svega, istinito i objektivno viđenje događaja što je, verovatno, i bilo nemoguće očekivati. Nemoguće zbog toga što je autor dosta providno pokušao da bez stvarnih činjenica opravda sebe i svoje saradnike, odnosno Štab Vrhovne komande za neučinjeno i za duboku krivicu za neprofesionalan odnos prema ustavnoj obavezi;

- Konceptija opštenarodne odbrane u datim istorijskim i vojno-stratejskim uslovima je najmanje "prevara", kako ju je krstio bivši savezni sekretar;

- Pokušaj da se predsedniku SIV-a Anti Markoviću pripiše tendencija preuzimanja komande nad JNA providan je manevar generala Kadijevića da izbegne mnoge odgovore na mnoga pitanja odnosa ministra odbrane prema SIV-u dugi niz godina;

- Generalu Kadijeviću nisu smetali populizam i "događanja naroda" dok su bili u funkciji kreiranja države kako ju je on zamišljao ali se nije libio da zloupotrebi snagu Armije kada se isto tako "događanje naroda" usudilo da pokuša da promeni njegovo viđenje političkih odnosa;

- Formiranje vojišta umesto armija i ukidanje divizija i druga

rešenja reorganizacije, izvršene u periodu 1987-1990, oteretila su vojni budžet i smanjila efikasnost komandi i jedinica u kritičnom periodu za saveznu državu;

- Kadijević ne poznaje ili ne priznaje zvanične organe države i država čiji je ministar vojni bio. Savezna skupština, kao najviši zakonodavni organ države, postojala je sve dok se određene delegacije nisu iz nje povukle. A povukle su se kada su njihove republike bile izložene zakulisnom pritisku Armije i republike naroda u čije ime se (koje li ironije) i vodio izgubljeni rat;

- Odbijanje da se prihvate demokratske promene značilo je odbiti pozitivnu ulogu koju je armija mogla da odigra izdižući se iznad republičkih prepucavanja. Umesto toga, povezivanje sa jednom političkom i državnim opcijom srozalo je Armiju na nivo jednonarodne, izbilo joj iz ruku jugoslovenstvo i značaj i snagu za zaštitu savezne države i to je značilo kraj i Armije, kao zajedničke sile naroda, i Jugoslavije, nažalost, i kraj zajedničke države;

- General Kadijević nije želeo da ima državu da ne bi morao da položi račun o tome kako je i zašto napustio deo teritorije savezne države. Opravdanja za to nema, niti ga može imati skrivajući se iz teze da Armija nije imala svoju državu;

- Tragedija Armije i jeste u tome što je bila sredstvo u rukama pogrešne politike koja je nastojala, praktično svim sredstvima, da nametne ostalim članicama SFRJ svoje viđenje zajedničke države - ili je neće biti!

- JNA je jedina imala šansu da obezbedi miran prelazak društva u novi kvalitet, a to je mogla da uradi uzdižući se i ne vezujući se za bilo koju političku partiju ili republiku.

IZLAGANJE BOŠKA KRUNIĆA NA SVEČANOJ AKADEMIJI POVODOM 110. GODIŠNJICE TITOVOG ROĐENJA " Tito - mudrost bratstva, lepota jedinstva "

"Jedan deo istorije otišao je u nepovrat ali se nova mora stvarati. Poštovati Tita, ceniti njegovu istorijsku ulogu znači razumeti i prihvatiti punu istinu o Drugoj Jugoslaviji, ali i nastaviti prijateljstva koje samo politička glupost pokušava da ospori" - rekao je Boško Krunić govoreći na svečanoj akademiji povodom 110. godišnjice Titovog rođenja koju je, u okviru šireg programa obeležavanja ove godišnjice, organizovalo Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945.

Boško Krunić je tom prilikom između ostalog naglasio:

- Ono što nadržava Titov ljudski vek kao politički čin i jeste vredno pomena. To su: antifašistički front borbe na tlu Jugoslavije; Titova uporna borba za nezavisnost zemlje koju će svet polovinom 20. veka naročito prepoznati u sukobu Tito-Staljin; to je politika građenja jedinstva naroda Jugoslavije izražena u sintagmi bratstvo i jedinstvo; to je federativno uređenje Druge Jugoslavije; kurs stalnih reformi u zemlji ka demokratskom socijalizmu u samoupravno organizovanom društvu; politika mira, aktivne koegzistencije i nesvrstavanja. Politička doktrina i praksa na ovim odrednicama Druge Jugoslavije i pod Titovim rukovodstvom predstavljaju trajne vrednosti i po tome se domašaji njegove revolucionarne i reformatorske ličnosti istorijski ne daju omeđiti.

- Mnogi analitičari zapaziće da je Tito odlučan i vešt političar a tome valja dodati da je Tito obeležio istoriju Druge Jugoslavije i svoje vreme nedogmatičnošću u poimanju političkog uređenja zemlje i razvijanju odnosa sa svetom. Već 1941. Tito će pisati da "treba imati u vidu činjenicu da se naša borba razvija u posve specifičnim uslovima i da zato ide svojim originalnim putem". Tito će od te, 1941. godine, ići baš tim originalnim putem. Neće se to često dopadati ni zapadanim saveznicima, ni Staljinu. Smetaće i jednim i drugima petokraka u partizanskim jedinicama, proleterski atribut u nazivima brigada, AVNOJ...Izazivaće nepoverenje kod zapadnih saveznika njegovo superiorno držanje prema vladi u Londonu. U vreme oslobođenja, zbnunjavaće govorom da Jugoslavija neće biti ničija moneta za potkusurivanje. Ali, snaga Titove samostalnosti zasniva se na činjenici da NOV, bespoštednim ratom i uz ogromne žrtve, drži značajan front savezničke antifašističke koalicije. I kao što saveznici imaju svoje Staljingrade, Alamejne, Okinave, Kurske bitke, tako i Titova vojska ima svoje Kadinjače, Neretve, Sutjeske...

- AVNOJ je, u stvari, bio povratak mogućnosti opstanka Jugoslavije. Odluke o federativnom uređenju i nacionalnoj ravno-

pravnosti temelje se na idejama velikana jugoslovenskih prostora 19. i 20. veka. Za federaciju ili konfederaciju južnoslovenskih i balkanskih naroda i srpski narod je imao svoje korifeje - Svetozara Markovića i Dimitrija Tucovića, Jovana Cvijića, Polita Desančića i mnoge druge. I srpski narod je u Drugom svetskom ratu pošao u ustanak da, zajedno sa drugim narodima Jugoslavije, odbrani zemlju. Srpski ratnici u brigadama i divizionima NOV boriće se za Jugoslaviju a ne za Veliku Srbiju, svrstaće se u redove vojske kojom komanduje Tito i staeće uz njega, baš kao što će godinama sa drugim narodima graditi jugoslovensku zajednicu ravnopravnih naro-

Neposredno posle akademije, predstavnici Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji sastali su se sa svim delegacijama koje su prisustvovala akademiji. U veoma srdačnoj atmosferi razmenjene su pozdravne reči, istaknut je značaj ovakvih susreta i ukazano na potrebu zajedničkih akcija i proširenje saradnje. Ovom prilikom govorili su dr Radoslav Ratković, Ilija Radaković, Slobodan Colović, Milica Jordanovska, Jure Galić, Risto Džunov i Gojko Medenica.

Svečanoj akademiji povodom 110. godišnjice Titovog rođenja prisustvovalo je i 40 članova riječkog ogranka Društva "Josip Broz Tito". Odmah po njihovom povratku, iz Rijeke je Društvu za istinu o antifašističkom NOB-u stiglo pismo koje je potpisao predsednik mr. Vitomir Grbac:

"Dragi drugovi,

Nakon veoma uspješne posjete Beogradu članova našeg Društva, želimo da Vam i ovim putem srdačno zahvalimo na svemu onome što ste nam Vi u tome pomogli."

da. To je istina o Titu, Titovom vremenu, o stvaranju Druge Jugoslavije. Tome svemu srpski narod je puno dao, i ljudskih života, i iskrenog opredeljenja.

- Na platformi bratstva i jedinstva Tito je nepokolebljivo istrajavao. Ideja bratstva i jedinstva bila je za njega i politička platforma za vođenje uspešnog antifašističkog rata ali isto toliko i duboko smislena, humana i trajna platforma opstajanja Jugoslavije. Politika na toj osnovi potiskivala je zlopamćenje i gradila odnose u kojima se narodi ne gledaju preko nišana. Bratstvo i jedinstvo je tekovina NOB-a, bitna odlika i obeležje Druge Jugoslavije. Ono je humana pouka i poruka istorije.

- I ranije je Jugoslavija doživljavala krize najviše u održavanju ravnoteže u različitostima, u pomirenju često oprečnih interesa i suzbijanju pokušaja destrukcije te zajednice. Ta suzbijanja bila su često i surova, sa ove vremenske distance nisu, možda, uvek bila pravedna, ali Jugoslavija je održavana, uspešno se razvijala.

- Malo je Hrvata priželjkivalo onaj delirijum

u dvorani "Lisinski" kada je HDZ, ojačan gostima iz ustaške emigracije, udario u ratne bubnjeve. Malo je Srba pozdravilo i razumelo odlazak na vukovarsko ratište, malo ih je shvatilo šta se krije iza floskule o "razdvajanju zaraćenih strana". Malo je ljudi videlo svu tragiku naše sudbine i krvavog raskola kada je Kiro Gligorov činio poslednje pokušaje da se spase Jugoslavija kakva god bila moguća. U našem sećanju na te devedesete živa je i potresna slika noćnog okupljanja ogromne mase ljudi na sarajevskom Marin-dvoru, onog odlučnog ali i vapajućeg skandiranja "Nemojte nas deliti!". Ta spontana reakcija mladosti u Sarajevu i pridošlih radnika iz Vareša i Zenice zaustavljena je pucnjima sa "Holidej-ina". Ta naša Bosna, ratom poharana pa podignuta do ponosa, koja je po mnogo čemu bila simbol jugoslovenskog jedinstva, pa i ravnoteže u Jugoslaviji, gumuta je u krvavije uništenje od onog za vreme fašističke okupacije. Bosna je simbol pobjeda i uspeha u NOB-u, ali je postala i paradigma sukoba anticivilizacijskog, rigidnog nacionalizma i uništavanja ljudskosti. Bosna je na duže vreme tema za budućnost, za sve one koji će negirati sumanutu doktrinu "mi sa njima ne možemo živeti zajedno"...Novi ljudi sa prostora naše bivše zemlje Jugoslavije vraćaću se na drugi način onom zovu zajedničkog življenja koje je Tito sublimirao ponavljajući bezbroj puta: "Čuvajte bratstvo i jedinstvo kao zenicu oka!"

- Nama su bile otvorene sve granice, a Jugoslavija je otvorila vrata svima. Naši prostori bili su punjeni svekolikom duhovnom produkcijom Evrope i sveta. Savremene tendencije u umetnosti imale su ovde otvorene pozornice, kritička misao u filozofiji i politici ogledala se od Korčulanske škole do Cavtatskih savetovanja. A sve smo to doživljavali kao nešto tako obično, kao gotovo prirodan tok stvari...Nostalgija, međutim, ne pomaže, ne leči rane, ne gradi nešto novo; ona se čuti, pohranjuje duboko u čoveku. Razumljiva je iako ne uvek osobito korisna. Tita ne treba braniti od krivopisaca istorije i političke rebelije koju jedino odlikuje svestrana destruktivnost. Tito se brani sam istorijskim delom. Naše je ne samo da se i ovom prilikom poklonimo seni tog borca koji je afirmisao nas i našu istoriju već i da afirmišemo njegove vizije i ostvarivanjem programa daljeg obeležavanja Titove 110. godišnjice - okruglim stolom o Titu i Titovom vremenu, naporima da se osnuje Titova fondacija, borbom da se povрати zakonski status i ime Memorijalnom centru "Josip Broz Tito", da se obnove i sačuvaju obeležja iz Titovog doba...

"Ako više nema jugoslovenske države, naglasio je na kraju Krunić, mora biti jugoslovenskog bratstva i prijateljstva između građana, naroda i novonastalih država."

DELEGACIJA DRUŠTVA NA PROSLAVI U KUMROVCU

U mladosti radost, u radosti mladost

Kumrovački piknik radosti 25. maja ove godine bio je, besumnje, najmasovnije i programom najbogatije okupljanje posvećeno Titu u posljednjih dvanaest godina. Ni organizatori ove manifestacije - Društvo "Josip Broz Tito", Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske i Turistička zajednica Kumrovec - nisu vjerovali da će, što zbog učestalih kiša po Zagorju u to vrijeme, što iz višegodišnjeg suzdržavanja uslijed poznate animoznosti režima prema svemu što je Tito predstavljao, dolina Sutle oko Kumrova biti, turistički kazano, naprosto prebukirana. I strožiji procjenitelji tvrde da se tu okupilo više od šest hiljada ljudi, pretežno mlađih od četrdeset godina.

Prilazili smo Kumrovcu tog jutra u nepreglednoj koloni automobila i autobusa. Zvuci poznatih melodija iz Titovog vremena antifašističke borbe i socijalističke izgradnje već su se, u znaku dobrodošlice, razlijevali kumrovačkim poljem u kojem mima i krivudava Sutla u svoje korito prima bistru rječicu kumrovačku. Mnoštvo naroda se razmilo putevima i stazama kroz bujno zelenilo uz koje su stajali ukusno aranžirani izložbeni i prodajni punktovi prigodnih suvenira, knjiga, slika, majica...

Probijali smo se kroz masu koja je, kako smo bili bliži Titovoj rodnoj kući (memorijalnom muzeju) i centralnoj tribini ispred nje, postajala sve zbijenija. Impresionirala je mladost prisutnih iz gotovo svih dijelova Hrvatske. Rekoše - ponajviše ih je iz Istre. A iz obližnje Slovenije (ni 500 metara je do granice) pristizalo se i pješke. Sve je ukazivalo na to da će se geslo "U mladosti je radost, u radosti je mladost", pod kojim je organizovana ova manifestacija, u potpunosti potvrditi.

Zvanični program počeo je pozdravima dobrodošlice prisutnima među kojima su posebno pomenuti: podžupan Krapinsko-zagorske županije Đovani Broz, načelnik kumrovačke opštine Srećko Blažička, delegacija Zveze borcev in udeležencev NOB Slovenije koju je predvodio Silvo Gorenc, delegacija SUBNOAR-a Bosne i Hercegovine sa Hamidom Kelićem na čelu, delegacija Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji 1941-1945 (dr Miljan Radović i Šime Kronja), članovi Saveza invalida NOR-a, predstavnici političkih stranaka i nevladinih udruga.

Posebno su pozdravljeni uz zahvalnost za dobrovoljni doprinos kulturno-umjetničkom, zabavnom i sportskom programu brojna kulturno-umjetnička, muzička, pjevačka i sportska društva i zborovi, glumci i rokeri iz Kumrova, Tuhelja, Krapine, Zagreba i drugih mjesta. Osobitu pažnju privuklo je prisustvo folklornog društva iz Pazina.

Posle himne koju je otpjevao mješoviti

pjevački zbor KUD "Kumrovec", povodom "Dana mladosti - radosti" govorio je, toplo pozdravljen, predsjednik Društva "Josip Broz Tito" dr Tomislav Badovinac. Skupu se zatim obratio predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske Ivan Fumić. Slijedila su kratka obraćanja sa pozdravima predvodnika svih delegacija, praćena snažnim aplauzima. A onda, nenadano, kao da odatle sa svečane tribine govori, čuje se Titov glas - reprodukovano je odlomak čuvenog govora u Splitu 1962. godine. U masi i ispred i oko tribine potpuni mir. S pažnjom se sluša Titova oštra kritička riječ: "U posljednje vrijeme ima ne malo takvih štetnih pojava kao što su lokalizam i šovinizam..." Masa se i ovom prilikom saglašava sa uvijek aktuelnim Titom, kao da su pred njim živim.

Usljedio je kontinuirano izvođenje kulturno-umjetničkog programa u spektru od Ohrida i Biljane što platno beljaše, preko istarske polke, do Pohorja i "Hej brigade"...Trajalo je to na pozornici dugo a poslije maha su uzimali zabavni talambasi sa terase "Stara vura" na kojoj su glavnu "riječ" vodili "Tuheljski turbo-limači". Na platou autobuskih parkirališta smjenjivalo se pet rokerskih sastava. U međuvremenu se narod razmilo šetnjom po zelenim i cvjetnim prostanstvima a restoranske sale, terase i mnoštvo stolova oko njih zaposjednuti su da bi se konzumirali zagorski specijaliteti uz zlatastu graševinu i razmjenile uspomene u retrospektivi Titovog vremena.

Naši susreti sa Stipom i Mirom Šuvar, sa Jurom Bilićem, Radom Bulatom i mnogim drugim uglednim ljudima bili su više nego sadržajni. Padalo nam je na um da telefonom pozovemo Ivicu Račana i da mu kažemo da smo, eto, i njega očekivali tu, među nama, ne kao premijera hrvatske Vlade, nego kao saborca i dugovremenog direktora kumrovačke Visoke političke škole "Josip Broz Tito" u kojoj je, istovremeno, predsjednik Savjeta bio dr Miljan Radović...

Pravo je zadovoljstvo bilo posmatrati ljude različite dobi sa Titovim likom na reverima. Jedan veteran je na parčetu kartona rukom ispisao "Titov kurir" i zakačio na sako. Pavica Maglić iz Udruge ogulinskih antifašista bila je neumorna u nastojanjima da se vidi i popriča sa što više drugova i drugarica iz Banije, Like, Dalmacije. Čak i dvije časne sestre od oko tridesetak godina u svojim sveštenskim odorama stajale su usred mase pred svečanom tribinom i vidno davale oduška svom raspoloženju. Kao da su htjele da prkose izvjesnom župniku don Stipi Kordiću koji je neki dan prije ovog kumrovačkog skupa, vulgarno se javno izražavajući o Titu, predlagao da se novootvoreni dubrovački most zove po Franji Tuđmanu...

O tome smo nešto pročitali i u riječkom "Novom listu" baš tu, u Kumrovcu, od kolumnice Jelene Lovrić. Međutim, ne malo nas je iznenadila neodmjerenost ove ugledne novinarko kada Hrvatskoj upućuje savjet kako joj je potrebno da se odmori od svojih povjesnih veličina: "...Trebaju joj mostovi da spajaju obale, ne da svojim imenom dijele narod. Treba joj iskorak u novo, naprednije, civilizovanije. Ne nude to ni don Kordić, koji u blagoslovu prosto napada Titova jajca, da bi Tuđmanova slavio, baš kao - kaže Lovrićka - ni oni koji će danas u Kumrovcu Maršala pretvarati u ikonu, somnabulo obnavljajući i trčanje štafete kao svoj iskaz odanosti 'najvećem sinu naših naroda&narodnosti'. Jedno i drugo oblik je perverzne političke nekrofilije. Ne smo zato jer su uzorci mrtvi, nego su jednako mrtvi i njihovi politički modeli."

Uz svo uvažavanje profesionalne lucidnosti Jelene Lovrić, ali u ovom slučaju ne i dosljednosti, za čuđenje je da se olako upustila u prejudikaciono javno kvalifikovanje (i to još sa okusom sprdnje) nečeg što se nije desilo i što nikome od hiljada prisutnih u Kumrovcu nije ni na pamet padalo. A mješati "žabe & babe", odnosno stavljati u istu ravan istinske povjesne veličine i povjesnu nedonoščad, najblaže rečeno, lišeno je svakog ukusa i osjećanja mjere.

Šime KRONJA

REKLI SU, NAPISALI SU...

BERISLAV KOSIER, književnik
(1930-2002)

Napred u srednji vek

...Nema nijednog jedinog cilja na tlu Jugoslavije, koji je Adolf Hitler postavio i pokušao da dostigne 1941-1945, a da, evo, nije ostvaren u toku poslednje decenije dvadesetog veka. Država Jugoslavija rasparčana je je maltene tačno po nekadašnjim granicama Hitlerovih okupacionih zona. Taj deo "firerovog" plana teško bi bio ostvarljiv bez sadejstva njegovih vernih egzekutora sa nakotom: vratit će se ustaše, vratit će četnici, beloplavi klerofašisti, crveno-crni balisti, stigoše i mudžahedini, kao i ostali veterani i regruti tzv. "cme internacionale". Komunisti, ako ih je bilo, blagovremeno su uklonjeni. Jugosloveni, u smislu državotvomom ili nacionalnom, takođe su brzovozno "ukinuti" kao opasni element mogućeg novog povezivanja razbijenih delova u neku Jugoslaviju. Bratoubilački ratovi naših naprećac zavađenih naroda, religija i ideologija, masovna stratišta i masovni egzodusi, spustiše celo ovo područje duboko u srednji vek...Ako je Hitler telesno mrtav, hitlerizam, bogami nije. Formacije ovdašnjih ultranacionalista, ljotičevaca, skinheda i satanista vrlo svrsishodno popunjavaju upražnjeno mesto ranijih mrkih košulja, hitlerjugenda i esesovaca...

INICIJATIVA DRUŠTVA POVODOM IZMENA NAZIVA ULICA DOBILA JAVNU PODRŠKU

Ostavke krunskih savetnika

Obraćanje Društva za istinu o antifašističkom NOB-u javnosti, odbornicima Skupštine grada Beograda i gradskim čelnicima, povodom tendencije da se izmenama naziva ulica potiru vrednosti antifašističke narodnoslobodilačke borbe i rehabilituju kvislinzi (objavljeno i u poslednjem broju "Glasa istine") - nije prošlo bez odjeka.

Čestitka Petru Stamboliću

U ime Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji 1941-1945, predsednik prof. dr Radoslav Ratković uputio je Petru Stamboliću čestitku u kojoj se kaže:

"Kada si 1941, kao istaknuti borac i organizator NOP-a, dizao narod Srbije u borbu protiv fašizma, za slobodu srpskog i drugih naroda ondašnje Jugoslavije, Tvoj današnji jubilej sigurno Ti nije bio na umu. A evo, na naše i Tvoje zadovoljstvo, upravo smo kod Tvog značajnog jubileja. U ime svih članova Društva, srdačno Ti čestitam 90. rođendan sa iskrenim željama da Te i dalje prati dobro zdravlje, krepkost i snaga, na radost Tvoje porodice i Tvojih drugova i poštovalaca."

Najpre je Skupština Beograda skinula sa dnevnog reda predlog da se preimenuje pozamašan broj ulica a posle dužeg razmišljanja predsednica skupštinske Komisije za spomenike i nazive trgova i ulica književnica i član Krunskog saveta Svetlana Velmar Janković i dva člana komisije, takođe član Krunskog saveta arhitekta Dragomir Acović i arheolog Marko Popović - podneli su ostavke.

U međuvremenu, obraćanje Društva javno je podržano na razne načine. Učinili su to, naime, i oni koji se sa Društvom za istinu o NOB-u ne saglašavaju. Javljajući se medijima posle objavljivanja pisma koje je Društvo uputilo Skupštini grada, nisu faktički doveli u pitanje nijedan argument istaknut od strane Društva već su, uglavnom, otvorili neka druga pitanja, o kojima se takođe može raspravljati ali nisu direktno povezana sa imenima ulica.

No, razumljivo je, ona funkcionalnija podrška stigla je od uglednih intelektualaca koji su kvalifikovano procenili šta je šta i šta se, zapravo, valja iza užurbanog nastojanja da se preimenuje ne baš mali broj ulica u Beogradu. Tako su se Desimir Tošić, Mirko Tepavac, Mihajlo Mihajlov, Živorad Kovačević i Aleksandar Nenadović, obratili javnosti povodom "najave obnavljanja rata između partizana i četnika" i, između ostalog, konstatovali da se učestalo "redigovanje" istorije ogleda i u pristrasnim promenama naziva ulica: "Osvetničko zadiranje u

traume i podele iz drugog svetskog rata uzima danak koji nam ne služi na čast. Ne samo u često bezobzirnomo izbacivanju iz istorije i onih komunista (partizana) čije antifašističke zasluge nisu sporne već i u promovisanju i onih antikomunista koje prati senka kolaboracije..."

Po svemu sudeći, upravo ovaj javni istup uglednih političkih analitičara, bio je presudan da se podnesu pomenute ostavke, iako ne treba potcenjivati ni ona konkretna pitanja koja su u međuvremenu takođe postavljena protagonistima krstaškog pohoda na imena ulica u Beogradu. Jedno od njih bilo je i: "Zašto je, na primer, nepodoban Dušan Bogdanović, solunski dobrovoljac, vrsni intelektualac, čelnik građanske političke partije, antifašista, streljan mesec i po dana pre oslobođenja Beograda 1944? Odnosno, ako se već skida njegovo ime, zašto se ne

Novi prilozi i donacije

Između dva broja "Glasa istine", materijalna podrška Društvu stigla je od preduzeća "BEOMOTING" iz Beograda, a priloge je dalo i više članova i simpatizera Društva:

Sinan Hasani, Mihajlo Brajović, Konrad Kolšek, Ognjen Grković, Radoslav Đerić, Božo Markuš, Ismet Redžić, Senka Džonlagić, Vera Ivanović, Smiljka Prebeg, Fadil Taslaman, Petar Babić, Trpe Jakovlevski, Jelica i Koča Bitoljanu, Azra Ljubomirović, Azra Čemalović, Ostoja Kisić, Radovan Pantović, Nikola Kmezić, Branko Kolšek, Stevo Dokmanović, Mira Kun, Dimitrije Bajalica.

Društvo se srdačno zahvaljuje na ovom doprinosu ostvarivanju svojih programskih aktivnosti.

vraća prethodno ime te ulice jer je navodni "krunski argument" za promene - vraćanje starih naziva.

I kao što je prethodno gospođa Svetlana Velmar Janković davala čudna objašnjenja o "pravdi i nepravdi", pri čemu je "pravda" rehabilitacija i veličanje onih koji su saradivali sa okupatorom ("Gde se to još dešava u Evropi" - zapitao se Radomir Konstantinović), i prilikom obrazloženja ostavki izraženi su stavovi koji zaslužuju javni komentar. Ne bi se, naime, moglo reći da su doskorašnji članovi Komisije Skupštine grada za spomenike i nazive ulica i trgova preterano demokratski nastojeni. Arhitekta Acović ciničan je prema Skupštini a i prema beogradskoj javnosti: "Za beogradsku Skupštinu, kaže, bila bi idealna komisija koja ništa ne bi menjala ili bi eventualno ukinula i ulicu posvećenu knezu Mihailu..." A izvori neslaganja javnosti po Svetlani Velmar Janković "po svoj prilici

potiču iz nedovoljne obaveštenosti, kao i da ima onih koji su zlonamerni..."

I ova dva kratka citata dovoljna su da se nazre kako je prihvaćen jedan mandat i kako je shvaćen odnos prema osetljivom društvenom a ne privatnom poslu. Kao da su članovi skupštinske komisije iznad skupštine koja ih je izabrala, kao da je predsednik Komisije iznad predsednika Skupštine, kao da i Komisiju i Skupštinu ne obavezuje mišljenje javnosti, kao da je greh ako se ukaže na nelogičnosti datih predloga, kao da izabrani predstavnici građana nisu dužni da odgovore na postavljena pitanja i kao da isti mogu od građana da prave budale. Jer, na nizu konkretnih primera lako je, na primer, dokazati da suština predloga koji je Komisija dala nije vraćanje starih naziva ulica već uklanjanje imena ličnosti koje nisu po ideološko-političkim merilima predlagača. Odnosno, kako su citirani intelektualci rekli - "redigovanje istorije". Dok se javnosti pripisuje nedovoljna obaveštenost pa i zla namera, kakve su namere Komisije koja javnosti daje netačne informacije ili se ne smatra obaveznom da pruži objašnjenja kada se te informacije direktno traže?

Imajući sve to na umu, za očekivati je da će Skupština grada Beograda, obnovljenjem sastava svoje Komisije za spomenike i nazive ulica i trgova, ovu učiniti sposobnom da radi demokratski, na osnovu objektivnih kriterijuma i u skladu sa opšteprihvaćenim civilizacijskim vrednostima a to je upravo ono što traži i očekuje Društvo za istinu o antifašističkoj narodnoslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji uvereno da na taj način zastupa i uverenje demokratske javnosti Beograda. N.D.

REKLI SU, NAPISALI SU...

DR NIKOLA VISKOVIĆ, profesor
Pravnog fakulteta u Splitu

Jedan ludak nije dovoljan

...Raspad Jugoslavije bio je gotovo neizbežan u političkoj i ekonomskoj krizi osamdesetih godina, samo se radilo o tome da je sa razumnijim ljudima u vodstvu taj razlaz mogao biti civiliziran. I sigurno je da su postojala najmanje dva luđaka, individualna i kolektivna.. Jer, da je, recimo, Ante Marković imao nešto veću podršku ostalih republičkih rukovodstava, možda se mogao očekivati adekvatan odgovor na srpski nacionalizam i potreban ekonomski i demokratski razvoj, pa se možda mogao sačuvati neki oblik federalne ili konfederalne zajednice. Ali kada se na srpsko ludilo odgovorilo hrvatskim ludilom, Markovićeve i svaka druga reformistička pozicija u modernizaciji jugoslavenske federacije postala je nemoguća...

REKLI SU, NAPISALI SU...

PREDRAG MATVEJEVIĆ, književnik

Da pognu glavu

...Krajnje je vrijeme da se pozovu na odgovornost ne samo izvršitelji zločina nego i oni koji su poticali na nj, podržavali ga svojim perom i porukom. Svi oni koji su pripremali ili odobravali masovna ubojstva, etničko čišćenje, "humano preseljavanje", teror nad civilnim stanovništvom, koncentracione logore, čudovišne laži i histeričnu propagandu u sredstvima javnog informiranja, zloupotrebu nacionalnih institucija, akademija, udruženja i društava književnika ili novinara...

...U "nacionalne kulture", tj. ideologije na koje se one svode, vratile su se ponovo sablasti prošlosti. Dio inteligencije, ostrašćen nacionalizmom najniže vrste i lišen najelementranijih humanističkih nazora, snosi krivicu za ono što se dogodilo. Imena i djela poticatelja i podstrekača nisu nam nepoznata. Valjalo bi, ponavljam, osnovati sudove časti, slične onima koji su nakon drugog svjetskog rata u raznim evropskim zemljama sudili kolaborantima fašizma. Ovo nije tužba nego samo prijedlog da se tužba podnese. Nije ni osuda - za osudu je mjerodavna javnost. Kazna o kojoj je riječ prije svega je moralna kazna. Ovo nije poziv da se zatvaraju ili procesuiraju intelektualni vinovnici, čak ni oni koji ne prestaju služiti opskurnim ideologijama. Dovoljno je primorati ih da pognu glavu kad prođu pokraj ljudi dobre volje. Valja ih naučiti da obore pogled, da gledaju u zemlju kad nam se približe. Naviknuti ih da se stide...

ČLANARINA ZA 2002 - 200 DINARA

Godišnja članarina za 2002. iznosi 200 dinara, a za učenike i studente - 100 dinara.

Članarina se može uplatiti neposredno, u prostorijama Društva, Sremska 2, međusprat, ili na žiro račun:

40802 - 678 - 6 - 3105651

Vojvođanska banka - filijala u Beogradu

Izvršni odbor moli članove da uplate članarinu jer se njom u značajnoj mjeri finansiraju aktivnosti Društva.

Na isti način, članovi, prijatelji i simpatizeri Društva mogu da uplate i svoje dodatne priloge. Članovi čije je materijalno stanje nepovoljno mole se da simboličnim iznosom potvrde svoju pripadnost Društvu.

Besplatno dostavljanje "Glasa istine" i popust pri kupovini svih izdanja Društva - svojevrsni su povraćaj članarine i priloga.

ODNOS PREMA INTERNACIONALNIM BRIGADAMA

Madrid - Beograd, trenutno 3:0

Oružana borba protiv fašizma počela je u Španiji 1936. godine. U njoj je učestvovalo i 35 hiljada pripadnika internacionalnih brigada. Illegalno, snalazeći se na razne načine, dobrovoljci su stigli iz 53 zemlje sveta a među njima i 8.700 Francuza, tri hiljade Poljaka, 2.900 Italijana, 2.300 Amerikanaca, 2.100 Nemaca, više od dve hiljade građana tadašnjeg SSSR-a, 1.800 Engleza, po 1.700 Jugoslovena i Belgijanaca...

Kada se 28. oktobra 1938. godine u Barseloni oprastala sa interbrigadistima, legendarna Dorores Ibaruri - La Pasionaria uskliknula je:

"Zastave Španije! Pozdrav svim herojima! Poklonite se pred tolikim žrtvama! Pripadnici svih zemalja i svih rasa došli ste nam kao braća, kao sinovi besmrtno Španije, došli ste nam u najtežim danima našeg rata...Prvi put u istoriji borbe naroda zabeleženo je veličanstveno delo stvaranja internacionalnih brigada da bi se spasila sloboda i nezavisnost jedne ugrožene zemlje, naše Španije...Majke, žene...kada godine prohujе, kad ratne rane zacele, kada sećanja na krvave dane bola izblede u slobodi, miru i blagostanju, kad mržnja počne da se gasi i kad se slobodom budu ponosili svi Španci, pričajte našoj deci, pričajte im o ljudima iz internacionalnih brigada...kako su preko mora i planina, preko granica zagrađenih oštrim bajonetima...došli da se bore i umru za slobodu, za nezavisnost Španije koju ugrožava nemački i italijanski fašizam..."

I tadašnji predsednik Španske republikanske vlade dr Huan Negrin, pominjući da je pet hiljada interbrigadista večno ostalo na španskom tlu, obratio se preživelim:

"U ime španske države, u ime republike, nudimo špansku nacionalnost dobrovoljcima ako to jednog dana zažele. Domovinu, koja je usled fašizma uskraćena mnogima, naći će u Španiji, majci španskoj, plemenitoj Španiji!"

Ovo obećanje ispunio je niko drugi no

španski kralj Huan Karlos svojim dekretom od 19. januara 1996. u kome ističe:

"Pravedno je priznati borbu za slobodu i demokratiju koju su vodili dobrovoljci, članovi internacionalnih brigada u Španiji 1936-1939. Preživeli učesnici ovog rata zaslužuju da na vidljiv način osete zahvalnost Nacije, pa nema ništa pravednije od činjenice da postoje posebni uslovi predviđeni članom 21. Građanskog zakona koji se odnosi na dodeljivanje španske nacionalnosti na osnovu Povelje o državljanstvu..."

Te 1996. godine, prilikom obeležavanja 60. godišnjice formiranja internacionalnih brigada, predsednik Katalonskog parlamenta Hoan Reventos I Kamera, obračunajući se pripadnicima internacionalnih brigada, evocirao je i svoje uspomene iz detinjstva, iz vremena oproštaja u Barseloni 1938:

"Bila je to tuga koja je izražavala zajedničko shvatanje i koja je pretkazivala ono što će posle toga doći. Za nas koji smo ostajali, početak duge noći frankizma i lagano učenje borbe za slobodu. Za vas koji ste odlazili, nastavak borbe protiv totalitarizma koji je već bio počeo u Španiji a koji se nastavio za vreme drugog svetskog rata...Vi ste bili proroci jedne istine koja bi morala biti urezana u svest čovečanstva: sloboda je jedna i nedeljiva. Zato je front za slobodu univerzalni front, beskonačni front. Zato ste vi stekli pravo da budete smatrani građanima sveta...Uzoru koji vi predstavljate danas - odajemo slavu i želimo da ga prenesemo našoj deci i našim unucima..."

Tako Španija nekad, ona republikanska, tako kraljevska Španija danas. A Beograd? Po nekima, njemu više ne treba Ulica internacionalnih brigada. Zato treba podsetiti - odnos prema internacionalnim brigadama je odnos prema antifašizmu. Predlog da se one izbrišu iz sećanja, Franka bi sigurno obradovao. Španci ga nisu poslušali, hoće li Beograd? **N.D.**

JEDINSTVENA KOLEKCIJA O TITU

U raznim krajevima nekadašnje Jugoslavije postoje obični ljudi koji

"Svi smo živeli kao ljudi..." Jedan od njih je i Vidoje - Vicko Dragnić (61) iz Vrbasa, grada koji se nekad zvao Titovim. U svojoj kancelariji (šef je mesare "Farmakop") ima više od 170 fotografija i slika, dvadesetak većih i manjih Titovih bista i drugih eksponata. U "trezorima" ovog svojevrsnog muzeja nalazi se još oko 500 eksponata.

"Za života druga Tita svi smo živeli kao ljudi, putovali smo slobodno, školovali se besplatno, stvarali porodice. Ružno je da se taj deo istorije ruši i uništava" - kaže Dragnić i ističe da danas najglasnije optužuju Titovo vreme upravo oni koji su tada ostvarili sve. Takođe naglašava da je njegova porodica partizanska i komunistička, da je on učesnik omladinskih radnih akcija i da bi želeo da sadašnja Jugoslavija makar dobije normalnog vođu koji bi omogućio da deca žive pristojno.

Formiranje kolekcije započeo je posle Titove smrti, a kada se za to proćulo, ljudi su počeli da dolaze sami; donosili su slike i biste jer su želeli da se sačuvaju. Nabavio je i dve štafetne palice. Javljali su mu se i slični kolekcionari iz Novog Sada i Pančeva, predlažući da zajednički organizuju izložbu. Kaže da su mu dolazili i ljudi "koji su bili veliki u Titovo vreme" da donesu sliku i kod njega je ostave.

JAVNO UNIŠTAVANJE NOVINA

Po ugledu na Gebelsa

Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji, povodom javnog linča listova "Danas" i "Politika", do koga je došlo u Čačku, obratilo se javnosti i pozvalo sve demokratske snage da se udruženo i organizovano suprotstave aktuelnim pojavama koje podsećaju na mračnu prošlost i Gebelsovske metode.

Posle premlaćivanja jednog od organizatora izložbe antiratne fotografije od strane čačanskih skinhedsa, pripadnici ravnogorskog pokreta su u ovom gradu sredinom jula organizovano uništavali primerke listova "Danas" i "Politika" sa obrazloženjem da su to antisrpske novine. "Ovo je samo početak i o tome treba da razmisle redakcije tih listova", pripretili su tom prilikom ravnogorci nezadovoljni i zbog toga što se, kako kažu, ružno govori i o njihovom gradonačelniku Velimiru Iliću.

U apelu demokratskoj javnosti koji je tim povodom uputilo Društvo za istinu kaže se:

"I ovim najnovijim činom, kao i prethodnim premlaćivanjem neistomišljenika, Ravnogorski pokret potvrđuje za koju se tradiciju zalaže, kakvi su mu metodi i ko su mu uzori. Ovoga puta na udaru su novine koje nastoje da afirmišu svoje nezavisne pozicije i objek-

tivne profesionalne principe, sutra će se na lomači naći knjige a potom će, ako se nosioci ovakvih aktivnosti ne žigošu i onemoguće, obračunati sa ljudima koji zastupaju drukčije poglede, postajati sve češći i brutalniji.

U otvorenom pismu predsednicima i premijerima SRJ, Srbije i Crne Gore, Društvo za istinu je pre nekoliko meseci već upozorilo na govor mržnje, verske isključivosti, podsticanje antimanjinskih raspoloženja, šovinističke i rasističke ekcese, glorifikovanje ideologa fašizma, pokušaje rehabilitovanja kvislinga, stvaranje militantnih fundamentalističkih organizacija koje deluju na izrazito šovinističkoj osnovi i na ostale sve učestalije retrogradne pojave koje usporavaju i otežavaju demokratske procese i predstav-

jaju očiglednu branu na putu ka evropskim integracijama.

Odgovor nije stigao. Stiče se utisak da neki državni organi i politički lideri neadekvatnim reagovanjem prećutno podržavaju ove pojave a pojedine značajne društvene institucije istupima svojih čelnika i programskim opredeljenjima to javno i direktno čine.

Zbog toga Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi upućuje apel demokratskoj javnosti uvereno da se ova opasnost ne sme potceniti i da se pasivnim odnosom prema ovakvim pojavama ugrožavaju demokratski tokovi, grubo narušavaju, državni i nacionalni interesi i vređaju humanistička osećanja ogromne većine građana. Braneci u ovom slučaju "Danas" i "Politiku", branimo sopstveno dostojanstvo, slobodu ljudske misli i stvaralačkog dela, branimo budućnost."

REKLI SU, NAPISALI SU...

DŽASPER RIDLI, egleski istoričar

Revolucija, kontrarevolucija, pa opet - revolucija

U poruci učesnicima okruglog stola "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999":

"Mi živimo u doba kontrarevolucije. Svaka revolucija u istoriji - protestantska reformacija u Engleskoj u XVI veku, pobeda Olivera Kromvela i uspostavljanje engleske republike 1649. godine, kao i francuska revolucija 1789. godine - bile su praćene kontrarevolucijom. Ali, posle kontrarevolucije, sledila je uvek druga revolucija, umerenija nego što je bila prethodna. Ta naknadna revolucija u sebi je sadržavala dobre strane prethodne i istovremeno je ublažavala. Za pretpostaviti je da će ova revolucija uskoro doći na tle Istočne Evrope i doneti istovremeno i dobre strane kom unizma i dobre strane demokratije..."

DUŠAN PLENČA (1924-2002)

Ni pred jednim zločinom oči se ne smeju zatvarati

Istorija beleži neprekidne užase apokalipse i katarze ljudskog roda, kada su točkovi neumitnosti gazili sve žive i mrtve, etničke grupe i narode, vernike i nevernike, bednike i bogate gavane, političke neistomišljenike i društvene suparnike. Vekovima traju svestrane ljudske tragedije, oblivene okeanima krvi "nevinih" i "krivih". Čak i "božja deca" vodila su nemilosrdne, kobne i poživičene inkvizicije i krstaške ratove na svim prostorima ove naše planete.

Zašto, onda, osuditi samo jedan pokret i njegov genocid kada je "birokratski aparat (SSSR-a) bio na čelu masovnog pokreta okupljenog oko najboljih parola i ljudskih ideala" (Jacek Kuronj, Danas, 25. jul 2000). Prema tome za počinjene zločine nije kriv masovni pokret okupljen oko "najboljih ideala", već njegov birokratski aparat.

Genocidom i zločinom prema čovečnosti, obeleženo je i ovo naše vreme, vreme tragedija i nesreća, izazvanih hegemonizmom i apsolutnom prevlašću snažnih, verskom netolerancijom, nacionalističkom ksenofobijom, nesuglasnom politikom, socijalnom bedom i materijalnim grabežima. Veoma često, državopolitičke bigote, liderskom patriokratijom, vode svoje narode u sunovrat, dočekan zluradošću

moćnih koji politikom lunch law i dželatskom "pravdom" kažnjavaju narode boniranih vođa. Tako, na primer, a prema izveštaju Anupa Rao Singa, direktora Fonda UNICEF-a, od posledica sankcija, uvedenih pre deset godina "umrlo je u Iraku oko pola miliona dece uzrasta do pete godine", koja ni na koji način nisu mogla biti odgovorna za politiku Sadama Huseina. Nažalost, Irak nije izuzetak.

Genocidi i zločini protiv čovečnosti moraju izazvati podjednaku objektivnu osudu svih humanista sveta i njihova reč prekora ne sme biti izgovorena političkim, ideološkim, verskim, socijalnim, nacionalnim i antisemitskim subjektivnim pobudama. Prema tome, zločin protiv čovečnosti i teror Antante, bele garde, boljševika, Koumintanga, naci-fašizma, komunista ili sledbenika "beskompromisne" demokratije, nužno je obuzdati, sprečiti, suzbiti i osuditi podjednakim "htenjem, voljom, pristupom i energijom". U protivnom, Deklaracija Ujedinjenih nacija o pravima čoveka, ostaće mrtvo slovo na papiru, uprkos činjenici što njenom ostvarenju teže najrazličitiji društveni pokreti celog sveta, oslobođeni hibermacije o "idealnoj demokratiji", "istinskoj vladavini prava", "socijalnoj jednakosti", "apsolutnoj slobodi" i

"temeljnomo oslobođenju čoveka".

Oružane sile trinaest država - Japana, Nemačke, Francuske, Velike Britanije, SAD, Čehoslovačke, Kine, Finske, Grčke, Poljske, Rumunije, Srbije i Italije protiv sovjetske Rusije, s kojom nisu bile u zvaničnom ratnom stanju, najsurovije su se borile za restauraciju ugroženih feudalno-aristokratskih privilegija plemstva.

Monstruozne zločine počinile su velike sile u Kini kao i njihovi mirbožnici svrstani u kumintanške trupe: "Za deset godina, između 1927. i 1937, bilo je najmanje tri miliona žrtava represije...a od toga broja jedna desetina bili su studenti i intelektualci..." (Enrica Colotti Pischel).

Nemilosrdnom voljom svetskih velesila branjeno je imperijalno carstvo "ne mareći za astronomske žrtve crnih i žutih, kojima je usud odredio večito ropstvo" (Armhur Rimbaud). Jedan od najdrastičnijih je slučaj Vijetnama u kome su, na kraju, zavladaale apokalipsa i katarza "američke (nekomunističke) civilizacije" u skladu sa rečima Mendela Rivera, predsednika Komisije američkih oružanih snaga: "Samo jedan američki život vredi koliko sav Vijetnam"...Direktor centra za izučavanje detinjstva u SAD Mersi Koledža, izračunala je, decembra 1966. godine, da je od 1961. u Južnom Vijetnamu ubijeno 250.000 dece...

PROMOCIJA KNJIGE "RATOVI U JUGOSLAVIJI 1991-1999"

Putokaz ka neophodnoj odgovornosti

"Ako hoćemo da se izvučemo iz gliba u kome smo se višestruko zaglavili u poslednjoj deceniji 20. veka, neophodno je da se sagledaju svi elementi politike koja nas je do toga dovela - rekao je predsednik Društva za istinu o antifašističkom NOB-u **dr Radoslav Ratković** otvarajući skup na kome je promovisana knjiga "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" - zbornik saopštenja i diskusije sa istoimenog okruglog stola održanog u Beogradu početkom novembra 2001. godine.

Ratković je, između ostalog, napomenuo da su ne samo ponovo došle do reči nego se čak i aktivirale snage za koje se, 5. oktobra 2000. godine, verovalo da su poražene. Reč je o uočljivim i dosta prisutnim tendencijama čija se suština svodi na opravdavanje politike koja nas je uvalila u taj glib jer je, po ovim i ovakvim tumačenjima, "samo način ostvarivanja te politike bio poguban i pogrešan". Na taj način, podržava se rehabilitacija uzročnika katastrofe.

Baš zato, naglasio je Ratković, knjiga "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" izlazi pred čitaoce u pravo vreme jer se njenim sadržajem

ukazuje na ideološke, političke, organizacione, vojne i druge pripreme ratova, njihov tok i posledice. Time se neizbežno postavlja i pitanje odgovornosti za te ratove a odgovornih je mnogo više od broja onih kojima će se suditi u Hagu. Otuda se moraju imenovati i oni koji neće dospeti do Haga, sve te odgovornosti se ovde moraju individualizovati i odgovorni sankcionisati.

U toku okruglog stola, koji je okupio učesnike iz svih delova nekadašnje zajedničke države, ispoljene su i određene razlike koje odražava i zbornik ali je bitno da su poruke knjige nedvosmisleno antiratne i antifašističke - zaključio je dr Radoslav Ratković.

Na ovoj promociji, održanoj u dvorani Centra za kulturnu dekontaminaciju u Beogradu, govorili su i predsednik organizacionog odbora okruglog stola "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" akademik Branko Pavićević, predsednica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji Sonja Biserko, publicista Vitomir Sudarski i predsednik uređivačkog odbora zbornika Svetozar Oro. "Glas istine" objavljuje izvode iz njihovih izlaganja.

BRANKO PAVIĆEVIĆ**Među najvećim zločinima 20. veka**

Buduća istraživanja neće osporiti naša osnovna metodološka polazišta već samo dopuniti naše ocjene i potvrditi naš osnovni zaključak da se ratovi u Jugoslaviji 1991-1999. svrstavaju u red najvećih zločina 20. stoljeća - naglasio je akademik Branko Pavićević govoreći u svojstvu predsednika organizacionog odbora okruglog stola o ovim ratovima. On je pritom izrazio i uverenje da će "srpski narod sam naći način kako da spere ljagu koju su mu nanijeli Milošević i njegovi najbliži saradnici" jer "ima duhovnu snagu da osigura sebi mjesto što mu i pripada u velikoj porodici ujedinjene evropske zajednice naroda".

Pavićević je konstatovao da postoji veliko interesovanje evropske i američke publicistike za zbivanja koja su posredno ili neposredno izazvala jugoslovensku tragediju. Na osnovu toga je stvorena i interesantna literatura koju profesionalni istraživači neće mimoilaziti prilikom budućih analiza. I kod nas je nastala relativno bogata literatura, "bilo da je riječ o djelima autora antiratnog raspoloženja ili onima što su o Miloševićevoj politici objavljivali knjige i rasprave apoletskog karaktera. Istovremeno, neki Miloševićevi bliski saradnici publikovali su i svoje memoarske zabilješke" koje takođe mogu da posluže i kao "izvor za proučavanje političke filozofije iz koje je nikao užasavajući politički talas koji spada u najmračnije stranice ove zemlje i ovog naroda". Sačuvana je i ogromna domaća i strana dokumentacija ali su i dalje istraživačima nedostupni zvanična prepiska i poverljivi planovi vrhovnih vojnih i političkih institucija.

Podsećajući na aktivnosti Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji, akademik Branko Pavićević je naglasio:

- Prošla je čitava decenija od trenutka kada su se sa ove tribine počele oglašavati

istorijske ocjene i kritički sudovi uglednih djelatnika kulturnog, književnog i naučnog života ove zemlje o svim ili gotovo svim važnijim zbivanjima koja su uzbuđivala i potresala prostore nekadašnje jugoslovenske državne zajednice.

- Ovdje je zračila misao koja je na pravi način izražavala fakat da progresivni duh Srbije i srpskog naroda nije mogla ugušiti vlast sastavljena od ličnosti čudnovatog psihičkog sklopa, oslonjena na pojedine više funkcionere nekadašnje Jugoslovenske narodne armije, na kleronacionalističke i mafijaške krugove i partije sa stranačkim programima i ciljevima direktno suprotnim očekivanjima epohe u koju je zakoračio današnji svijet.

- Savremene generacije su upamtile ko je tada u ovoj zemlji ustajao da pruži otpor retrogradnim snagama i bezumlju što su te snage činile i ispisivale na svojim transparentima. Tada se i konstituisao jedan pokret koji je branio progresivnu i demokratsku tradiciju ove zemlje i zalagao se za Srbiju kao integralni dio moderne evropske zajednice.

SONJA BISERKO**Srbi treba da se brane sami od sebe**

Malo koja knjiga je zavirila u suštinu Druge ali i Prve Jugoslavije. Bez toga nema ni razumevanja ratova iz poslednje decenije. To se odnosi i na nas ovde. Stalno se promovise jedna istina, bilo da je ona partizanska, četnička, unitaristička ili jugoslovenska. Sve su to samo fragmenti istorijske istine koju nećemo utvrđivati mi. Na nama je da damo priloge za građu koju će sagledavati i proučavati ljudi bez emocije, sa većom istorijskom distancom - rekla je Sonja Biserko i, između ostalog, dodala:

- Čak i oni koji teže istini suočeni su sa opterećenjima različite prirode. Međutim, u najtežoj su situaciji oni koji nisu usmereni

ka istini jer, zadovoljavajući samo svoje interpretacije, otvaraju novi jaz između svojih uverenja i sveta. Svaki kompromis sa vlastitim uverenjem samo udaljava od istine.

- Pred nama je knjiga koja pokušava da osvetli ratove 1991-1999. iz različitih uglova jer su na skupu iz kojeg je ona proizašla učestvovali ljudi različitih profila. Ipak, rekla bih, dominirali su ljudi koji su bili protagonisti Druge Jugoslavije, a mnogi od njih vuku svoj legitimitet još iz NOB-a. Pored toga što su bili jugoslovenski orijentirani, čini mi se da je to bila generacija koja je odredila "život u svim svojim oblastima" i umesto, kako kaže Vlado Gotovac u svojoj knjizi "Moj slučaj", da "odmah proširuje svoju historijsku odgovornost na mlade, ona je nastojala da održi svoju elastičnost". Znači, ta generacija je bitno odredila događaje devedesetih godina, jer je sve mlađe generacije tretirala kao "generacije bez zasluga, bez ratnih dokaza o svojoj vjernosti, bez njihove discipline".

- Jugoslavija se raspala u neofašizmu koji je rođen u raspadu komunizma. U tom raspadu glavnu reč su, kada je u pitanju Srbija, imali generali, Akademija, SPC, mediji i mnoge druge nacionalne institucije. Oni su pripremali rat čitavu deceniju kada je, nakon Titove smrti, bilo jasno da je u toku borba za Titovo nasleđe. Humanistička elita u Srbiji je, umesto zalaganja za demokraciju, insistirala da se najpre reši srpsko nacionalno pitanje, tvrdeći da je ono preduslov za razvoj demokratije. I sada je proces demokratizacije na početku. Očigledno je, naime, da određene strukture još nisu odustale od svog projekta. Ustav iz 1974. je traumatska tačka srpske elite. Ona ga nikada nije prihvatila i već od tada priprema obračun sa svima. Još 1977. godine pojavila se Plava knjiga koja je tražila promenu Ustava, za šta nije bilo podrške u drugim

PROMOCIJA KNJIGE "RATOWI U JUGOSLAVIJI 1991-1999"

republikama. Na tom poslu su se kasnije našli dogmati iz partije, nacionalisti svih vrsta sa Dobricom Ćosićem na čelu. Nakon što je izbačen iz CK Srbije, on postaje siva eminencija nacionalnog projekta, što je u suštini i dan-danas. Veštīm meandriranjem između vlasti i opozicije (po vlastitom iskazu, jezgro te beogradske i srbijanske opozicije bili su on, Ljuba Tadić, Mihajlo Marković i Sveta Stojanović) opredelili su Srbiju protiv Jugoslavije a za pravljenje srpske države prema Moljevićevom programu "Homogene Srbije".

- Pripreme za "obrađivanje" srpskog naroda počele su osamdesetih, prvo kroz anti-jugoslovensku kampanju i udaljavanje srpskog naroda od suseda sa kojima je živeo u jedinstvenoj državi kroz skoro čitav XX vek. Organizovanjem paranoje i isticanjem Srba kao tragične žrtve istorije, oni su ugušili demokratski život, poništili pravu opoziciju. Srbija i danas živi u paranoji sa istim vrednosnim kodom. Opiranje saradnji sa Hagom najbolje očituje stanje duha u njoj. Danas, čini se, Srbi treba da se brane sami od sebe. Milošević je izveo etničku homogenizaciju uz pristanak naroda. Suđenje njemu u Hagu do kraja pokazuje njen besmisao. Međutim, Srbija još uvek nije spremna da uspostavi hronologiju zločina. Umesto toga, ona još uvek organizuje oplakivanje svojih žrtava zločina.

- Ova knjiga treba da bude tek pleoaje za nova temeljna istraživanja koja će obuhvatiti ceo vek, s obzirom na mnoge falsifikate koji se danas tretiraju kao objektivna istorija Srbije. Ne radi se samo o sagledavanju nedavne prošlosti, već čitavog perioda savremene Srbije. Tek tada će biti moguće promišljati budućnost Srbije.

- Rešenja koja nam se nude vraćaju nas tamo gde smo bili - Ustav iz 1974, što dokazuje da je taj ustav, kada je u pitanju federalni koncept Jugoslavije, dao okvir koji je prošao probu vremena. Danas, naravno, više ne govorimo o državnom okviru Jugoslavije, ali rešenja koja je međunarodna zajednica nametnula - vuku svoj koren iz promišljanja koja su dovela do tog ustava jer su ona bila istorijski utemeljena.

VITOMIR SUDARSKI

Nije srećan narod koji ima ovakve knjige

Kada se, posle čitanja, zatvore korice knjige "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999", čitalac ostaje uveren u istinu da je Jugoslavija nestala i da su ratovi nastali obračunom nacionalista (fašista) sa bratstvom i jedinstvom i antifašizmom, kako je u uvodnoj reči na okruglom stolu konstatovao akademik Branko Pavićević.

Zašto je bratstvo nestalo? Zato što je "značilo priznavanje svih razlika između

naroda i narodnosti koje su se u svakom pogledu poštovalе pri donošenju odluka. Podrazumevalo je simbiozu, strpljivost i demokratsko rešavanje aktuelnih pitanja pa su svi narodi, naročito u etnički mešovitim sredinama, osećali SFRJ kao svoju domovinu. Preglasavanje nije bilo moguće i svi glavni problemi su rešavani konsenzusom" (Marko Vrhunec). A upravo to nacionalistima nije odgovaralo.

Nije mnogo srećan narod koji ima ovakve knjige, pa kada su one i veoma dobre, kao što je ova. Još je veća nesreća generacije koja doživi da dva puta u kratkom ljudskom veku piše ovakve knjige o ratu, smrti, progonima i bedi, kao što ih je posle drugog svetskog rata pisala i sada ispisuje ista generacija.

Impresivno je, i može se smatrati čudom, da je jedno po broju malo društvo, bez ikakve pomoći sa strane, kakvo je Društvo za istinu o NOB-u, u ovim političko-ekonomskim okolnostima, uspelo da organizuje okrugli sto o ratovima u Jugoslaviji, okupi umne ljude antifašističke orijentacije sa prostora bivše SFRJ i smogne snage da u impozantnom tiražu objavi ovaj zbornik.

Iako je ova knjiga jedna od prvih sa ovakvom tematikom koje se otvaraju pred čitaocima u sada samostalnim državama bivše Jugoslavije - ne znači da je ona odgovorila na sva složena pitanja naše nedavne prošlosti. Pokrenula je razgovore i analize, podstiče da se dalje popunjava mozaik istine o tragediji naroda i njenim vinovnicima.

SVETOZAR ORO

JU-ratovi - negacija civilizacije

Naše Društvo pristupa razmatranju ovih pitanja i sa stanovišta njihovog odnosa prema NOB-u jer se neki tvorci ovih ratova nastoje predstaviti kao nastavljači slavnog NOB-a, što je van pameti - borci NOB-a stvarali su Jugoslaviju, a ovovremeni - razarali, naglasio je na promociji knjige "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" Svetozar Oro, predsednik uređivačkog odbora ovog zbornika.

Oro je tom prilikom, između ostalog, rekao:

- Skup o ratovima u Jugoslaviji 1991-1999, na osnovu koga je nastala knjiga, pokazao je i dokazao da su ovi ratovi bili ne samo totalna negacija NOB-a, već i civilizacijskih dostignuća SFRJ i svijeta. Posebno je značajno što je skup dao dragocjen doprinos utvrđivanju potpunijih istina o besmislenosti tih ratova i odgovornosti njihovih vinovnika. Skup je ukazao i na prevazilaženje nastalih problema i otvorio viziju za obnovu zdravih odnosa među građanima, narodima i novonostalnim državama.

- Zbornik je, prije svega, jedno istinito i cjelovito svjedočanstvo o desetogodišnjim JU-ratovima. Sa zavidnom ozbiljnošću i iz različitih uglova osvijetljen je smisao pedesetogodišnjeg mirnog suživota u jugoslovenskoj federaciji uz naglašavanje potrebe da se ona demokratski transformiše, ali i razgolitili svu besmisao srjanja u desetogodišnji bratoubilački sunovrat i patnje koje će nas dugo pratiti u zemlji raskomadanoj na brojne države i državnice.

- Traganje za istinom najbolja je investicija u svijest ljudi za prevazilaženje nastalih problema i polazište za obnovu povjerenja i za izgradnju zdravih odnosa među građanima, narodima i novonostalnim državama na prostorima nekadašnje SFRJ.

- Većina autora smatra da uzroke ratova ne treba tražiti u krizi bivše države, niti spoljnom faktoru, već u agresivnim ciljevima, prije svega, tri vodeća nacionalizma - srpskog, hrvatskog i albanskog. A naročito srpskog. Oni su htjeli da iskoriste međunarodnu i unutrašnju krizu i okolnosti za prekranje avnojevskih granica u korist većih i jačih nacija - za srpsko, hrvatsko i albansko velikodržavlje pod raznim izgovorima.

- Mada ni spoljni činoci nijesu nevini, ubedljivo je pokazano da su sve ratove započinjali unutrašnji faktori a zaustavljali spoljni, počev od "balvan pobune" u Hrvatskoj, rata u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini do rata na Kosovu i Metohiji.

- Još uvijek, kao uzgred, govori se o raspadu a ne o razbijanju ili rasturanju Jugoslavije, kao da je u pitanju jedno te isto. A nije. Kad se upotrebljava riječ "raspad", podrazumijeva se da je to prirodna pojava, kao čovjekova prirodna smrt, koja je nastupila sama od sebe, bez ičije namjere i uticaja da se to desi. Za tako nešto nema ničije odgovornosti, ni moralne, ni istorijske, ni krivične. U slučaju "razbijanja" stvar je drugačija. Tu postoji namjera i konkretno djelovanje da se ta namjera ostvari - da se nešto razbije i uništi. Naravno, za takvo djelovanje postoji i odgovornost.

Otuda potreba da se jasno govori da se SFRJ nije raspala sama od sebe već da su je određene snage smišljeno, sa predumišljajem, razbile, rastavile, rastragale i uništile. Njima ne treba dozvoliti da se kriju iza opštih pojmova u smislu "desilo se", "raspala se" država, "stradao" narod, već jasno treba ukazivati ko je to tragično dešavanje proizvodio, ko je i zašto narode zavadio i od koga su stradali, ko je državu razbijao i ko je narode i građane doveo do beznađa jer za to postoje sve odgovornosti - i moralna, i istorijska, i krivična do Haga.

ČLANOVI DRUŠTVA NA JAVNOJ SCENI

ČLANOVI DRUŠTVA NA JAVNOJ SCENI

VLADIMIR MARKOVIĆ

Pogled na Kalemegdan 2002

Ne znam da li ste skoro bili na Kalemegdanu. No, sigurno se sećate čuvenog eseja Vladimira Velmar Jankovića "Pogled s Kalemegdana", napisanog u godinama uoči drugog svetskog rata. Treba naglasiti da je Vladimir Velmar Janković bio ljotićeovski ideolog, dakle - blizak idejama fašizma, što se često prenebregava.

Taj Kalemegdan je ovih dana interesantan zbog jasnih poruka sadržanih u grafitima. Na grobnici četvorice narodnih heroja iz komunističkog perioda ispisano je: "Komunizam je jevrejski, Moša Pijade ne, Marks = Davidova zvezda. Na turbetu usred kalemegdanskog parka ispisane su parole protiv islamske ekspanzije u Evropi.

Treba se plašiti takvih grafita sa apsolutno nedvosmislenim značenjima i porukama koje imaju svoje idejno i intelektualno zaleđe. Ti grafiti ne potiču od nekih osoba nego od mlade građanske klase iz kruga "dvojke". Pokušaj restauracije ravnogorskog mita i četnika Draže Mihailovića je, svakako, na duže istorijske staze - istorijski promašaj. Za vreme drugog svetskog rata postojao je projekat nečega što se još tada u programima takozvanog ravnogorskog pokreta zvalo čišćenje, odnosno ono što je nama sada poznato kao etničko čišćenje. Tada je u istočnoj Bosni napravljen genocid koji se na grozan način ponovio i za vreme poslednjeg rata u Bosni. Građenje političkog kontinuiteta na takvim osnovama, pozivanje na takvu tradiciju, strašna je politička greška.

Antikomunizam i antijugoslovenstvo

Voditeljke emisije "Peščanik" Radija B 92 ovako su predstavile mladog člana Društva za istinu o antifašističkom NOB-u: "Kada je Milošević došao na vlast, Vladimir je imao deset godina a u vreme protesta 1996/97 postao je punoletan. Sada je diplomac na sociologiji i u najboljim je godinama za mladog anarhista. Autor je teksta "Od Ljotića dva puta" i, uopšte, postavlja nezgodna i radikalna pitanja..."

pokušavaju da dokažu da su izvesne tekovine, stvorene u ovoj zemlji tokom poslednjih 50 godina, iz osnova pogrešne, lažne i da je to, zapravo, bilo rušenje svoje vrste. Ta izgradnja zemlje, modernizacija, u nekada ruralnoj zemlji sa oko 80 odsto seoskog stanovništva. Taj desničarski resantiman nastoji da siromaštvo naše zemlje pre drugog svetskog rata prikaže kao vrhunsku vrednost i komparativnu prednost u odnosu kako na "truli, dekadentni Zapad", tako i na "crvenu aždaju komunizma" koja je dolazila sa istoka.

Kao mlad student učestvovao sam u studentskom i građanskom protestu 1996/97. godine. Tada sam prvi put zapazio da ljudi

mojih godina izgovaraju reči nezamislive mom iskustvu, to jest da bi se odrekli svog srpskog porekla kada bi neko izručio Radovana Karadžića Haškom sudu. Takođe sam se prvi put suočio sa snažnom prisutnošću verskih simbola i neopravoslavne prakse među studentima. Ti anahronizmi trenutno su na snazi u Srbiji; Dušanov zakonik je mnogo više na ceni nego, na primer, Povelja francuske revolucije o pravima čoveka i građanina. Francuska revolucija eventualno može da se pomene kao proizvod ogrehovljenog uma, kako je u Božičnoj poslanici rečeno u ime Srpske pravoslavne crkve. Na Univerzitetu, takozvana ekstremna desnica ima jedno od svojih jačih uporišta. Militantni studenti zadržavaju izvesne neotradicionalne i nekomunikativne vrednosne norme o kojima je Radomir Konstantinović pisao u "Filozofiji palanke". Ta orijentacija ima podršku u univerzitetu kao konzervativnoj ustanovi. Najčešće, to nije otvorena podrška mada smo nedavno imali prilike da se uverimo da je na Filološkom fakultetu dekan otvoreno podržao prvi sabor nacionalnih studenata posle 1944. godine, kako se to nazvalo, te je, uz sasluženje beogradskog sveštenstva, bila prisutna povampirena priča o organski ustrojenoj monarhiji.

A ako me pitate da li ja ili ljudi koji dele moje stavove imamo sukobe sa predstavnicima ekstremne desnice na Univerzitetu, odgovaram negativno zato što je naše stanovište toliko malobrojno i retko da je neprimetno u očima ekstremne desnice. U manjini smo prema ekstremnoj desnici zbog toga što smo podjednako suprotstavljeni njima koliko i vladajućem ideološkom mejnstrimu liberalno-demokratskog konsenzusa. Ujedinjenje socijaldemokratskih stranaka, kako smo imali prilike da vidimo, definitivno nije korak ka uspostavljanju prave demokratske i revolucionarne alternative... (Deo izlaganja u emisiji "Peščanik" Radija B 92)

DR DRAGOLJUB PETROVIĆ
Istina i "istine"

...Do kraja rata sa Ravne gore nije potekla nijedna naredba za napad na bilo kog okupatorskog vojnika ili na objekat koji je služio okupatoru. Parola "kad kućne čas" bila je obmana, a istovremeno je nalagana neodložna borba protiv "komunista"...

...Obmanjujući zapadne saveznike, čak i emigrantsku vladu, o stvarnoj delatnosti četnika, Draža je preko Radio-Londona nalagao stavljanje izvesnih lica pod slovo "Z" - zaklati. Egzekucija se vršila kamom o čemu je sačuvana naredba, kao i bezbroj dokumenata raznog porekla o pravoj ulozi "Jugoslovenske vojske u otadžbini"...

...Nije dovoljno poznato da je teror

otvorenih kvislinga, nedićevaca, ljotićeovaca, Pećančevih četnika i belogardejaca bio ograničen na mesta koje je određivao okupator. Teror Dražinih četnika, inače najlošije opremljene vojske, bio je neograničen. Ravnogorac je mogao da ubije civila bez odgovornosti...(Borba, 21. maj, "Šta je istina o ravnogorskom pokretu i građanskom ratu?")

...Četnička formacija Draže Mihailovića ne pripada kategoriji otvorenih kvislinga ali je po svom delovanju bila podređena okupatoru. Kolaboracija je blaga reč budući da subjekti nisu bili ravnopravni. Prema pisanim dokumentima, u zajedničkim akcijama protiv partizana, nemački narednik je komandovao pukovnicima ravnogorske vojske...

...Nije osporavano da su na kraju II svetskog rata pobednici pripadnici antifašističke koalicije, a poraženi saveznici fašističkog bloka. Nijedan subjekt poraženog tabora ne može se smatrati antifašističkom organizacijom; to je pravilo koje važi u čitavom svetu pa zašto bi jedan pokret na tlu Jugoslavije bio izuzetak? (Borba, 7. jun, "Između političke krivice i ratnog zločina")

...Ratni zločinci, saradnici poraženog profašističkog tabora, ne mogu biti rehabilitovani jer je to protiv duha savremenog međunarodnog prava na kome se zasniva delatnost OUN...Suđenje ratnim zločincima, četnicima iz ravnogorskog pokreta bilo je legalno koliko i procesi drugim kvislingima na tlu Srbije, Hrvatske, Slovenije, Cme Gore, Makedonije, Bosne i Hercegovine. Ta suđenja su bila legalna kao i procesi kolaboracionistima u svim antifašističkim zemljama...nije poznato da su igde u svetu osuđeni ratni zločinci pomilovani, niti je bilo pokretanja postupka pred zvaničnim državnim telima ili organima da bi se to učinilo... (Ekspres, 10. jun, "Niko u svetu nije rehabilitovao zločince")

...Zaista je neverovatno da se posle 60 godina može govoriti o oslobodilačkoj borbi četnika 1941-1945. Ova vremenska distanca i obilje autentičnih izvora različitog porekla omogućavaju da se može utvrditi istorijska istina o jednoj velikoj istorijskoj pojavi koja će determinisati kasnije tokove. Uprkos tome, prisutna je lavina tekstova i tvrdnji zasnovanih na falsifikatima. "Ravnogorska čitanka" je prilog za antiistoriju. Argumentacija koju navode njeni autori izvan je utvrđenih stavova nauke u nacionalnim i svetskoj historiografiji...Akcije četnika protiv okupatora autori ove čitanke, kao i svi zastupnici ravnogorskog pokreta, jednostavno su izmislili. Izuzetak čini Dražina naredba oktobra 1943, u stvari po nalogu britanske vojne misije, da se zaposedne Višegrad. Po kapitulaciji Italije, svaka strana je težila posedanju veće teritorije i oduzi-

ČLANOVI DRUŠTVA NA JAVNOJ SCENI

ČLANOVI DRUŠTVA NA JAVNOJ SCENI

manju oružja od Italijana, što su činili i četnici i ustaše...

...Ustanak u Jugoslaviji dignut je nakon priprema u trenu kada je fašistička armija bila angažovana na Istočnom frontu. Pre toga, uspeh ne bi bio izgledan. Sedmi jul 1941. nije dan napada na čuvaru reda jer je taj "red" bio fašistički...

...Za Svetosavski kongres januara 1944. u selu Ba Nemci su znali sve - i satnicu, i dnevni red...Prema samim ravnogorskim dokumentima (Moljevićeva "Homogena Srbija", Sekulićev izveštaj, Dražine naredbe) predviđalo se osvajanje vlasti i zavođenje totalitarnog režima; jedan vođa - Čiča, jedna vera - pravoslavna, jedan narod - srpski, sa teritorijom do linije Karlomag-Virovitica. Dakle, isti princip kao u propagandi velikosrpskih krugova devedesetih godina proteklog veka...(Danas, 18. jul, "Da li se uopšte može govoriti o oslobodilačkoj borbi četnika")

SVETOZAR ORO

Do Tjentišta, i nazad...

...Na izlasku iz Srbije, nakon graničnih formalnosti, one su nas čekale i na ulasku u novu državu - Bosnu i Hercegovinu. Pri ulasku u višegradski kraj nekad smo nailazili na Muslimane (sada Bošnjake) i njihova znamenja - minarete. Toga više nema: Muslimani su protjerani a njihova znamenja srušena sa ciljem da o njima ne ostane ni glasa, ni traga. Tako je i na prilazima Goraždu i Foči (sada Srbinju). To su tužna ishodišta nedavnih velikosrpskih osvajanja...

...Sa prisjećanjima na ratnu epopeju 1943. i dostojna spomen-obilježja koja čuvaju uspomenu na herojske podvige u prelomnoj i najkrvavijoj bitki NOR-a 1941-1945, obreli smo se na Tjentištu, u središtu Sutjeske.

Dočekali su nas, kao i nekad ranije, predivni pejzaži livada kroz koje vječno hući Sutjeska i koje natkriljuju okolni visovi Zelengore, Volujaka i Vučeva, kao vojnici na vječnoj straži.

A sve ostalo je tužno da ne može biti tužnije. Na svakom se koraku vidi da je tuda protutnjala neka osvetnička vojska koja je iza sebe ostavila pustoš paleći, rušeći i demolirajući spomenike velike antifašističke borbe. Nad prostor se nadvilo totalno mrtvilo. Nigdje nikog da vidiš. Nigdje traga ni glasa od predratne vreve. Kao da se život ugasio. Samo se i dalje gordo uzdiže spomenik iznad kosturnice, na mestu proboja partizana. Iako obrastao u mahovinu, djeluje snažno i živo kao da će poletjeti uz Zelengoru. Sve ostalo je pretvoreno u pustoš koju je iza sebe ostavila tzv. Vojska Republike Srpske u pogromaškom "nadiranju" tokom ratova od 1992. do 1995. Gostinska ili, kako su je zvali Titova kuća, je zapaljena. Iz obzidina strči samo dimnjak

nekadašnjeg kamina. Omladinsko naselje je nestalo u pohari. Hotel, bez vrata i prozora, djeluje avetinjski. Informativni centar takođe. Spomen-kuća je demolirana, a Hegeđušićevo stvaralaštvo mitraljirano i unakaženo. Prosto čovjek da ne povjeruje

U bitku na Sutjesci, poznatu kao V neprijateljska ofanziva, okupator je uveo oko 127 hiljada vojnika, uz podršku 170 aviona, osam artiljerijskih pukova i veliki broj tenkova.

Glavna operativna grupa NOV i POJ sa Vrhovnim štabom i Titom na čelu imala je u tom trenutku 22.148 boraca među kojima su bile 2.883 partizanke. Najviše je bilo boraca iz Hrvatske - 8.925 od čega iz Dalmacije 5.195, zatim iz BiH - 8.293, Crne Gore - 3.337, Srbije - 1.492...Srba je bilo 11.851, Hrvata - 5.220, Crnogoraca - 3.295, Muslimana 866, Jugoslovena - 757, Jevreja - 74...

Poginulo je 6.948 partizana i 597 partizanki. Iz Šibenika je od 1.316 boraca poginulo 787, iz Splita, od 1.091 - 688, iz Gline, od 886 - 599, iz Livna, od 622 - 289, iz Nikšića, od 571 - 190, iz Knina, od 568 - 334, iz Dvora na Uni, od 560 - 267, iz Drvara, od 550 boraca - poginula su 203...Među 305 pala borca 10. hercegovačke brigade, 115 je Srba, 94 Muslimana, 93 Hrvata, dva Crnogorca i jedan Jevrej...

da se našlo takvih zlotvora da dignu ruku na te svjetle grobove.

Jedino je to pogromaštvo nadživio gorostasni spomenik i to samo zato što je u trenutku rušilaštva osionom strajšini Vojske Republike Srpske, kako se priča, nedostajalo hiljadu kilograma eksploziva da ga digne u vazduh...(Danas, 4. jul, "Kao da se život zauvek ugasio")

MILENKO MARKOVIĆ
Izigravanje istorije

Otkako je krenula ofanziva za prekrjanje istorije NOR-a, a ona se začela još u vreme Miloševićeve vladavine, delovala je revanšistički, neplodotvorno i, u svakom slučaju, kao smetnja ideološki nepristrasnoj valorizaciji bliske prošlosti, pa time i demokratskoj tranziciji. Zainteresovanost nekih snaga za intenziviranje verbalnog građanskog rata između četnika i partizana vraća unazad, umesto da nam pomaže da idemo napred.

Problem je u tome što glavnu reč u preocenjivanju novije istorije preuzimaju ideološki bojovnici a ne istoričari od struke. Ako je bilo i ima i ovih drugih, među njima su sloveli i slove, uglavnom, istoričari branioi ideološke istine jedne strane u sukobu ili istoričari golubovi-prevrtači, koji su uz svaku vlast.

Zašto i kome je potrebno obnavljanje i nastavljanje sukoba četnika i partizana iz

vremena drugog svetskog rata? Odgovor na to pitanje nalazi se u činjenici da su krah prethodnog socijalističkog sistema baštinile nacionalističke snage a ne snage demokratskih promena. Naime, neočetničko-monarhističke snage, poražene u drugom svetskom ratu, koriste Miloševićev režim a potom i postmiloševićevsku vlast za prekrjanje istorije, sa namerom da ostvare nešto od programa od pre pet ili šest decenija: "velika", "etnički homogena" Srbija, monarhija, teokratska država.

Vrši se "tiha restauracija" (N.Popov) sa demokratskim vokabularom i "nekritičkim antikomunizmom" (T. Kuljić). U stvari, ta vrsta antikomunizma služi kao pokriće toj restauraciji. Ali i još nečemu. Radikalnom preradom istorije NOR-a 1941-1945. trebalo je opravdati ratove 1991-1995. koji su po suštini nastavak realizacije četničkog programa iz vremena drugog svetskog rata. Po zamisli istorijske revizije, međutim, ti ratovi predstavljaju "drugi čin", odnosno dovršenje "građanskog rata" između četnika i partizana od pre pola veka. Zato se ovi potonji ratovi na tlu bivše Jugoslavije tumače kao "oslobodilački" ratovi srpskog naroda koji imaju kao cilj "konačno rešenje srpskog pitanja". Time se, verovatno, može objasniti (ne i opravdavati) zašto se nivelišu zločini počinjeni u njegovo ime (bio je to, navodno, "građanski rat" u kome su svi činili zločine) i zašto nevoljni pristanak aktuelne vlasti u Srbiji na saradnju sa Haškim tribunalom.

Ako se u tom smeru nastavi, onda bi se moglo dogoditi da u Srbiji, po drugi put, bude izigrana demokratska tranzicija: jednom pod Miloševićem i, drugi put, pod vlašću koja je došla nakon 5. oktobra dočekana, inače, kao produkt mirne demokratske revolucije...(Danas, 1. i 2. jul, "Kome je potrebno obnavljanje i nastavljanje sukoba četnika i partizana")

IZDANJA DRUŠTVA

Po povlašćenim cenama, članovi mogu da kupe izdanja Društva:

Dr Dragoljub Petrović "Jugoslavija u antifašističkom ratu 1941-1945" (150 dinara)
Džasper Ridli "TITO - biografija" (150)

Dr Marko Vrhunec "Šest godina sa Titom" (150)

Ibrahim Latifić "Jugoslavija 1945-1990" (100)

"Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" - zbornik saopštenja i diskusije sa istoimenog okruglog stola - 500 dinara, uz mogućnost plaćanja u dve rate.

Redovne cene znatno su veće.

U Društvu, povoljnije nego u slobodnoj prodaji, članovi Društva mogu da nabave i knjigu Marka Vrhunca "Svet na raskršću" (izdanje DAN GRAFA).

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

BOSNA I HERCEGOVINA

Imena jača od reči

U mostarskom časopisu "MOST" broj 150, maja 2002, uz Titovu sliku, objavljen je kratak tekst sa dugačkim potpisom.

Tekst glasi:

"Preko dvadeset proteklih nesrećnih i tragičnih godina nakon Titove smrti (za nas koji pamtimo njegovo doba) dokazale su i pokazale samo da su to bile godine kojih smo se najviše pribojavali, one - bez Tita."

Ispod reči "Uvijek ćemo Te se sjećati s ljubavlju i poštovanjem", potpisani su:

"Aleks, Tidža, Fazlija, Gara, Saliha, Gradimir, Senad, Predrag, Čona, Goran, Ćamil, Jusa, Senka, Radmilo, Bosiljka, Nedim, Ermin, Muhidin, Milada, Alija, Hamo, Zlata, Sabi, Minja, Milan, Džemal, Azra, Seka, Edo, Omer, Gojko, Tomo, Božidar, Josip, Verica, Nijaz, Lejla, Vojislav, Sejo, Veljo, Sabit, Vlado, Čedo, Omer, Marina, Rasmira, Mustafa, Muhamed, Enisa, Fatima, Zehra, Šejla, Coca, Aida, Zlatko, Rapko, Munib, Ismet, Borika, Tahir, Ema, Hajrudin, Nura, Svjetlana, Tanja, Oleg, Kula, Davorka, Nurdo, Mišo, Osman, Mugdim, Amira, Mensur, Raza, Naim, Selena, Franciska, Fadil, Asim, Mirela, Amela, Tamara, Hidžad, Sandra, Srđan, Haris, Jelka, Ekrem, Danilo, Emica, Dervo, Samija, Ranka, Džoja, Aco, Nesim, Mirjana, Braco, Slobo, Mili, Ahmet, Denijal, Danka, Adisa, Damir, Dragan, Nerina, Saša, Mia, Mugdim, Emina, Nisveta, Hivzo, Amna, Muris, Fatima, Rozemarija, Pero, Dževad, Jovo, Mila, Šemso, Mersa, Mevludin, Fahrudin, Ešref, Rešad, Vesna, Zdravko, Ante, Dino, Jovan, Šefika, Jasna, Andrija, Maja, Duško, Dragan, Lelo, Mirza, Šemsudin, Vesna, Jasmina, Bahra, Miro, Ramiz, Đuro, Nikola, Fadila, Katica, Salko, Sabrija, Ilija, Milomir, Munevera, Mladen, Mišo, Cezar, Titomir, Šana, Teo, Mili, Naša, Ljilja, Maja, Višnja, Salih, Emir, Šekib, Mahmud, Mara, Juso, Dragica, Boro, Snežana, Marica, Nikola, Meho, Miralem, Enver, Vehid, Rade, Selim, Tihomir, Ibrića, Ozi, Divna, Šaza, Jozefina, Milina, Bera, Selma, Danilo, Sule, Jasna, Almasa..."

Kao da su sva mostarska imena tu, a oni koji nisu tu - kao da nisu u onom pravom Mostaru koji se ne može uništiti.

Predstavljeni "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999"

Promocija zbornika "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" sa istoimenog okruglog stola u Beogradu novembra 2001, održana je u Sarajevu 23. maja u organizaciji Instituta za istraživanje ratnih zločina protiv čovečnosti i međunarodnog prava, Fakulteta političkih nauka i SUBNOAR-a BiH.

U prepunom amfiteatru Fakulteta političkih nauka, gdje je održan promotivni skup, bilo je oko 300 prisutnih, pretežno stu-

denata, uz zapažen broj profesora tog fakulteta, predstavnika SUBNOAR-a i drugih društveno-političkih predstavnika grada Sarajeva.

O publikaciji su govorili prof.dr Nijaz Duraković i akademik Juraj Martinović iz Sarajeva, a u ime Društva za istinu o NOB-u u Jugoslaviji (1941-1945) kao izdavača, predsjednik prof. dr Radoslav Ratković i podpredsjednik Sead Hadžović.

Promotori iz Sarajeva dali su visoku ocjenu ovoj publikaciji, uz napomenu da u pojedinim saopštenjima ima nedovoljno argumentovanih tvrdnji i pouzdanosti procjena sa kojima se ne bi do kraja mogli saglasiti, što ne umanjuje vrijednost knjige u cjelini. Akademik Juraj Martinović je posebno istakao da će knjiga veoma dobro koristiti analitičarima u izučavanju ratova na prostorima bivše Jugoslavije i biti podsticaj za dalja istraživanja tih ratova sa raznih aspekata, a prof. dr Nijaz Duraković je naglasio značaj prisustva okruglom stolu javnih ličnosti različitih profila iz svih zemalja bivše Jugoslavije koje su iz različitih uglova progovorile kritički i otvoreno.

Prof. dr Radoslav Ratković je objasnio zbog čega se Društvo za istinu o NOB bavi i aktuelnim društveno-političkim kretanjima na našim prostorima a, u vezi s tim, i ratovima vođenim 1991-1999. godine; uzrocima, prirodom i posljedicama tih ratova i odgovornostima onih koji su ratove inicirali i vodili. Sead Hadžović je govorio o sadržaju knjige i, konkretnije, o karakteru i kvalifikaciji ratova na prostoru bivše Jugoslavije. Posebno je istakao da su ti ratovi imali međudržavni karakter, da su jedne države vodile agresorske a druge odbrambene ratove, te da su oni karakteristični po genocidu i etničkom čišćenju, čime se razlikuju od klasičnih ratova.

Ova promocija se razlikovala od klasičnih jer su poslije izlaganja promotora, shodno namjeri organizatora, studenti mogli da postavljaju pitanja, što su oni maksimalno iskoristili, pa je promocija, odnosno diskusija, trajala preko dva i po sata.

Dnevni listovi "Oslobodjenje" i "Jutarnji list", kao i radio i TV-stanice, dva dana ranije najavile su održavanje promocije, uz potrebne informacije o izdavaču i promotorima, tako da je promocija izazvala veliki interes javnosti. Poslije promocije RTV su u svojim izvještajima dali kratke izvještaje, a naredni dan je TV Sarajevskog kantona u petnaestominutnoj emisiji objavila intervju sa promotorima dok je "Oslobodjenje" dalo kraći prikaz promocije.

Institut za istraživanje ratnih zločina protiv čovečnosti i međunarodnog prava, sa direktorom prof. dr Smailom Čekićem na čelu, maksimalno se angažovao u organizaciji promocije a posebno u izrazito srdačnom

dočeku, starajući se za što ugodniji boravak gostiju iz Beograda.

Veliki narodni zbor na Kozari

Povodom Dana borca i 60. godišnjice proboja Drugog kozaračkog NOP odreda iz obruča u toku nemačko-ustaške ofanzive na Kozari 1942. godine, na Mrakovici je, u organizaciji SUBNOR-a Republike Srpske, održan veliki narodni zbor kome je prisustvovalo šest do sedam hiljada ljudi.

Bio je to za sve prisutne impresivan ali i veoma značajan događaj ne samo što se tom prilikom okupilo više stotina krajiških boraca među kojima i jedan broj učesnika pomenutog proboja, nego, pre svega, zbog toga što je taj skup pokazao da su krajiški borci, i pored veoma teških iskušenja kroz koja su prošli, posebno tokom poslednjeg rata u BiH, dosledno ostali na putu kojim su krenuli u toku NOB-a 1941-1945.

Ovom skupu prisustvovao je predsjednik vlade RS dr Mladen Ivanić koji je u pozdravnom govoru odao priznanje borcima NOB-a, pri čemu je NOR okarakterisao kao izvanredan istorijski događaj, što upućuje na zaključak da je došlo do velikih promena i u zvaničnoj politici rukovodstva ovog entiteta kada je u pitanju odnos prema NOR-u i njegovim učesnicima.

Pored venaca koje su na spomenik položili opštinski odbori SUBNOR-a velikog broja krajiških opština, venac je položila i delegacija Opštinskog odbora SUBNOR-a Bihaća, što je od učesnika zbora bilo posebno pozdravljeno.

Bilo je zadovoljstvo slušati izjavu jednog krajiškog borca koji je, na pitanje TV-reportera zašto nosi jugoslovensku zastavu sa petokrakom, ponosno odgovorio: "Pod ovom zastavom učestvovao sam u proboju obruča na Kozari. S njom smo izvojevali sve pobjede u NOR-u i mislim da bi trebalo trajno da stoji na ovom i svim drugim spomenicima, bez obzira na to na kom se mestu u Jugoslaviji ti spomenici nalaze". Isto važi i za izjavu jednog tridesetogodišnjaka iz Modriče koji je, na pitanje reportera zašto je došao na ovaj skup, odgovorio: "Zakleo sam se na grobu svoga dede koji je kao borac poginuo na Majevidi da ću, dok živim, dolaziti na sve skupove boraca u BiH i da na taj način odam počast svima onima koji su, kao i moj deda, dali svoje živote za slobodu Jugoslavije kao naše zajedničke otadžbine".

Stihovi pesme Skendera Kulenovića "Stojanka majka Knešpoljka" i kozaračko kolo podsetili su sve prisutne ne samo na stradanje kozaračkog naroda i doprinos Kozare u borbi za slobodu, već i na obavezu mladih generacija da čuvaju, neguju i razvijaju opštepriznate tekovine antifašističke narodnooslobodilačke borbe 1941-1945.

Jovo NINKOVIĆ

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

SLOVENIJA

Imalo je smisla boriti se

Teško je čak i pomenuti sve maanifestacije kojima se u Sloveniji podseća na vrednosti narodnooslobodilačke borbe 1941-1945, održava sećanje i odaje poštovanje njenim učesnicima. Od mnoštva manifestacija održanih između dva broja "Glasa istine", ozdvojamo nekoliko:

- Predsednik Slovenije Milan Kučan odlikovao je Zlatnim počasnim znakom slobode predsednika Zveze borcev Slovenije **Ivana Dolničara** povodom njegovog 80. rođendana za zasluge u borbi protiv okupatora, za uspostavljanje samostalnosti Slovenije i njenom razvoju.

- Povodom 7. juna - Dana izgnanika, u Mariboru je održan veliki zbor slovenačkih izgnanika. Sastali su se u dvorištu nekadašnje meljske kasarne odakle su, odmah posle 6. aprila 1941, počele deportacije Slovenaca. U Nemačku je izgnano 45 hiljada, u Hrvatsku deset hiljada, u Srbiju 7.500 Slovenaca a njih oko 17 hiljada bilo je primorano da pobegne da bi izbegli izgnanstvo.

Postavljen je zahtev da se ubrza isplata odštete izgnanicima a skup je završen otkrivanjem spomenika izgnaniku koji je delo mariborske vajarke Irene Čuk.

- U Cankarevom domu u Ljubljani Fond "Franc Rozman Stane" organizovao je humanitarno-kulturno-promotivnu priredbu "Samo jedan cvet". Pokrovitelj je bio predsednik Slovenije Milan Kučan. Ovaj fond, osnovan 1998. godine, prikuplja sredstva kojim pomaže socijalno ugrožene borce NOB-a, vojne invalide i invalide rata, sufinsira obnovu i održavanje spomenika NOB-a i naučno-istraživačke i kulturno-umetničke projekte u oblasti otpora i odbrane domovine.

- Pod Ljubeljom, gde je nekada bila filijala koncentracionog logora Mauthausen, održana je tradicionalna svečanost uz učešće oko dve hiljade preživelih logoraša i njihovih rođaka iz Slovenije, Francuske, Češke, Italije, Poljske, Rusije. Robovskim radom ovde je građen tunel kroz Karavanke.

Na ovoj svečanosti govorio je slovenački akademik dr Matjaž Krmecl koji je, između ostalog, podsetio da nacizam i fašizam nisu do kraja iskorenjeni u drugom svetskom ratu

jer se i danas javljaju rasizam i ksenofobija.

- U toku NOB-a u Gorenjskoj su radile brojne partizanske tehnike i štamparije. Jedini sačuvani objekat je tehnika Kokrškega odreda nad Dovžanovom klisurom u opštini Tržič. Zbog toga su nadležni u ovoj opštini odlučili da se, kao dragocena kulturna baština, zaštiti drvena kuća u kojoj je radila ova tehnika.

U Sloveniji, inače, desničarska i klerikalna štampa i krugovi oko nje, pokušavajući da pravdaju kolaboraciju sa okupatorom, neprestano obnavljaju tezu da je otpor okupatoru bio besmislen jer je naneo velike žrtve slovenskom narodu. I ove godine im je, povodom Dražgoške bitke, nedvosmisleno odgovorio Milan Kučan naglašavajući da je i ova bitka "bila smisljena i potrebna zbog narodne časti i samosvesti", te da je njom "razbijen mit o nepobedivosti nemačke vojske a Slovenci su s celovitim partizanskim otporom postali deo slobodoljubive koalicije, što je evropska demokratska legitimacija koja važi i danas i na koju smo ponosni."

Vrhunčeva knjiga promovisana u Trstu

U Ljubljani je izašlo iz štampe i dobrim delom već rasprodato drugo slovenačko izdanje knjige dr Marka Vrhunca "Šest godina sa Titom". Tim povodom knjiga je predstavljena i u Trstu uz prisustvo većeg broja građana Slovenačkog Primorja.

U dvorani knjižare "PINKO TOMAŽIČ I DRUGOVI" na Općinama prof. dr Jože Pirjevec, uz prisustvo prof. dr Dušana Nečaka, posebno je ukazao na glavne karakteristike razdoblja od 1967. do 1973. godine u kojem je Jugoslavija igrala značajnu ulogu u svetskim razmerama, a predsednik Tito ostvarivao istaknutu državničku aktivnost te se afirmisao kao jedna od najznačajnijih svetskih ličnosti tog vremena.

Učesnici skupa, među kojima je bio zapažen broj boraca NOB-a iz Slovenačkog Primorja, u višečasovnoj diskusiji otvarali su mnoga interesantna i delikatna pitanja ne samo perioda na koji se odnosi knjiga već i od NOB-a do današnjih dana. Pri tome je posebno istaknuta zajednička borba saveznika za vreme Drugog svetskog rata kao i saradnja sa italijanskim partizanima u ovim krajevima.

U zaključnom izlaganju autor dr Marko Vrhunec je naglasio da su on i njegova generacija ovom knjigom ispunila svoj dug prema istoriji koja svojom objektivnošću treba da pruži najbolji odgovor o prošlim vremenima.

HRVATSKA

Dan antifašističke borbe

Glavna ovogodišnja proslava Dana antifašističke borbe u Hrvatskoj organizo-

vana je u šumi Brezovica nedaleko od Siska gde je 22. juna 1941. Vladimir Janić Capo sa grupom sisačkih antifašista formirao partizanski odred.

Pred spomen-obeležje vence su položili: u ime predsednika Hrvatske Neven Ivak, pomoćnik savetnika predsednika za unutrašnju politiku, u ime hrvatskog parlamenta saborska zastupnica Mirjana Petir, u ime Vlade ministri Ivica Pančić i Davorko Vidović, te gradonačelnik Siska Dinko Pintarić, dožupan Sisačko-moslavačke županije Ivan Šantek, predsednik Saveza antifašističkih boraca Hrvatske Ivan Fumić, predstavnici stranaka i koordinacije jevrejskih opština.

Na skupu nije bilo govornika. Prisutna sestra Vlade Janjića Cape Ljuba Blažina (81) tom prilikom je podsetila novinare da je spomenik u Brezovici oštećen 1991. i da ga do danas niko nije popravio te da je porodica tada urnu s Capinim posmrtnim ostacima premestila iz Brezovice plašeći se daljeg vandalizma.

I na zagrebačkom Mirogoju, u Osijeku, Sinju, Čakovcu i nekim drugim mestima Hrvatskoj sve se, uglavnom, svelo na polaganje venaca.

MAKEDONIJA

Mladi se vraćaju Titu

Skopski sociolozi zapazili su da se veliki broj mladih Makedonaca na razne načine vraća Titu. Nose bedževe sa Titovim likom, proćavaju njegovu revolucionarnu i državničku biografiju, prilikom svojih druženja pevaju partizanske pesme, svakodnevno međusobno komuniciraju posredstvom Interneta sa istomišljenicima u drugim državama - nekadašnjim republikama zajedničke države SFRJ.

Tvorac Internet stranice (veb sajta) o Titu je, inače, Slovenac Martin Okrslar, a u Skoplju se tvrdi da je, pored mladih Makedonaca, posećuju i mladi Crnogorci, Srbi, Muslimani, Hrvati, Albanci a najviše - Slovenci. Tome se dodaje da je odnos mladih prema Titu sada iskreniji nego u vreme kada su organizovane spektakularne proslave 25. maja - Dana mladosti. Sociolozi u Skoplju koji proučavaju ovaj fenomen smatraju da se mladi vraćaju Titu dve decenije posle njegove smrti zato što su "razočarani i umorni vremenom u kome žive, a posebno državicima koji su ga nasledili". Mladi su zaplašeni besperspektivnošću i u tom kontekstu posmatraju Titovo vreme. "Osećaju se skućenim u svojim sadašnjim malim državama kojima se propisuje kako da se ponašaju i šta da rade, a svega toga nije bilo u Titovo vreme".

Izveštaj skopskih sociologa sadži i konstataciju da bi mladi Makedonci voleli da im glavna pesma bude "Od Vardara pa do Triglava"...

Podrška "Glasu istine"

"Glas istine" i dalje materijalno podržavaju čitaoci iz Slovenije. Redakcija i Društvo ovom prilikom se zahvaljuje na priložima koje su uputili: Ciril Zabret, Zdravko Rakušček, Franta Komel (drugi put), Franc Tavčar, Jelko Žagar (drugi put), Stane Inkret (drugi put), Rudo Jakin, Marija i Ilija Radaković (drugi put), Vinko Hafner, Miloš Rutar, Franc Štefe, Rudi Kodrič, Martin Košir, Pavla i Emil Sekne, Lepka i Milan Krišelj.

Čačak nekad i sad

Poštovani i dragi drugovi,

Povodom otvorenog pisma objavljenog u "Glasi istine broj 15-16, molim Vas da primite, upoznate se i, ukoliko je opravdano, objavite ovu informaciju.

Šesnaestog septembra 1941. u Čačku su nekoliko sati zajedno proveli Josip Broz Tito, Davorjanka Paunović i pop Dragoljub Pavla Milutinović iz Ivanjice. Sveštenika Dragoljuba Milutinovića početkom 1942. na svirep način u selu Štitkovu, opština Nova

varoš, lišio je života Boža Čosović, "neustrašivi vojvoda javorski".

Pre narodnooslobodilačkog rata, u toku rata i do kraja života predsednika Republike Josipa Broza Tita, Čačak je bio veliki oslonac NOP-a. U toku rata i sve do Dana pobjede - 9. maja 1945. veliki broj radnika, seljaka i školovanih ljudi lišili su života pripadnici okupatorskih jedinica i njihovih saradnika.

Poslednjih godina drastično je promenjena orijentacija lokalnog lista "Čačanski glas" i drugih medija u ovom kraju. Članovi Saveza boraca NOR-a na vreme su uočili pojavu napisa u kojima se pokušava neistinito tendenciozno izmeniti utvrđena istina o događajima i učesnicima NOR-a. Opštinski i Okružni odbor SUBNOR-a učinili su sve da stane neprimerna kampanja, ali bez rezultata.

Predsednik Okružnog odbora SUBNOR-a Pantelija Vasović štampanim listićem dao je odgovor zlonamernim saradnicima "Glasi javnosti" na napise od 4. do 9. aprila 2001. godine ali kampanja nije prestala. Kontinuirano od 14. oktobra 2001. do 1. februara 2002. objavljena je serija neistinitih kazni-

vanja anonimnog profesora Mir Mil-a. Odgovori u "Čačanskom glasu" nisu dozvolili da se objavi odgovarajući demanti Opštinskog odbora SUBNOR-a. U situaciji kada je ostalo bez mogućnosti da objavi odgovor - demanti, Predsedništvo Opštinskog odbora odlučilo je da se štampa publikacija OBMANA NAZVANA "ZLOČIN BEZ KAZNE". U prilogu (ovog pisma) nalaze se i prvi javni odgovor i rečena publikacija.

Prilikom proslave Dana pobjede u Spomen-parku "Borbe i pobjede" u Čačku, potpredsednik Opštinskog odbora SUBNOR-a Radisav Nedović sasvim jasno i javno je ocenio vreme u kome nastavljači neprijateljskih opredeljenja pokušavaju da nametnu svoju istinu o velikoj antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi svih naroda Jugoslavije.

Autor ove informacije nalazi da je nužno organizovanije braniti istinu o događajima i ljudima iz naše prošlosti uz želju da Vaše Društvo bude nukleus za okupljanje svih dobronamernih i istinoljubivih ljudi bez obzira kojim partijama sada pripadaju.

Siniša DILPARIĆ

Ko se, zapravo, boji istine?

Uz pismo - informaciju Siniše Dilparića, redakciji "Glasi istine" stigli su i pomenuti štampani odgovor na tekstove u beogradskom "Glasi javnosti" i publikacija Obmana nazvana "zločin bez kazne" u kojoj je na 106 stranica dato obilje podataka i više izjava preživelih učesnika zbivanja koja se sada krivotvore.

Imajući u vidu i najnovija zbivanja u Čačku koja podsećaju na mračna fašistička vremena (a na koja je naše Društvo javno reagovalo), "Glas istine" će nastojati da u sledećim brojevima prenese više navoda iz ovih odgovora a ovom prilikom izdvaja nekoliko kratkih ali uverljivih izvoda:

- Posle povlačenja od opkoljenog Kraljeva, četničke formacije do kraja rata u čačanskom kraju nisu ispalile nijedan metak na okupatorske snage;

- Tokom četvorogodišnjeg rata ravnogorci su u čačanskom kraju usmrtili 702 svoja sugrađana među kojima su neke bestijalno mučili. Klanjem su života lišili 209 među kojima i 61 ženu. Trojicu su žive zakopali, trojicu isekli sekirom. Uхватili su i predali Nemcima blizu hiljadu građana od kojih su Nemci streljali 497. Ugasili su mnoga domaća ognjišta među kojima i porodicu Filipa Kaplarevića iz Mršinaca, rođenog 1878. godine. Istog dana, 28. avgusta 1943. zaklali su njega i njegove sinove Davida i Radomira, Radomirovog najmlađeg sina Nenada. Najstarijeg Radomirovog sina su preko Banjice usmerili u koncentracioni logor u Norveškoj, gde je umro, a srednjeg Radomirovog sina Desimira, studenta agronomije, ubili su još 7. decembra 1941. Zatrli su i kuće učitelja Mihaila Đurića (1887), nosioca Albanske spomenice, Gojka Paunovića (1893) iz Mojsinja, koga su sa suprugom Sibinkom streljali 22. marta 1943, a njihovu ćerku Daru isekli na komade...

- Autorima napisa koji bi da rehabilituju i slave ravnogorce predlaže se da, u svetlu četničkih zločina od 1941. do 1945. godine, istraže broj streljanih u Čačku 1944. jer podaci o tome postoje i u čačanskom Istorijskom arhivu i u sudskim spisima - logično je da im je suđeno za ono što su počinili.

Slušam neke svoje saborce koji gov- Nije greh priznati zablude

ore: "Mi smo se sa puškom u ruci obračunavali sa šovinistima i nacionalistima". Neki pišu o tome šta su Nemci pisali o partizanima i partizanski komandanti u svojim izveštajima. To u izvesnoj meri potire današnju poplavu laži protiv boraca NOR-a, suprotstavlja se onima koji bi da kvislinge četnike pretvore u antifašističke borce. Ali, ove reči gube uveliko na značaju kada, istovremeno, uz patriotizam, govore o agresiji, svetskim moćnicima i profiterima koji danas hoće da zagospodare svetom, a prešutkuju Slobodana Miloševića, kao da uopšte nije postojao a koji je uveliko odgovoran za instrumentalizaciju nacionalista i šovinista.

Da bi reči istine koje danas u prvi plan ističu mnogi moji saborci imale pravi značaj i zvučale ubedljivo, moraju se priznati i određene zablude kojima se podleglo u vreme Miloševića i njegovih manipulacija sa borcima NOR-a, a uz istovremeno instrumentalizovanje nacionalista i ekstremista.

Greh nije priznati zablude, već je greh prešutkivati ih jer se tako ne može boriti za istinu.

Pero KOLUNDŽIJA

Da li je Tito grešio?

U opširnom pismu - osvrtu na izvod iz knjige Mire Šuvar "Vladimir Velebit svjedok historije", objavljen u prošlom broju "Glasi istine", prof. dr Gojko Jakovčev ističe i:

- Suština kompletne životne prakse Josipa Broza Tita izvire u postavkama "Komunističkog manifesta", o tome šta su komunisti i njihovi ciljevi. To nikako ne znači da i Tito nije mogao "lutati" u godinama kao što su one između 1918. i 1941. Da li je i koliko za vrijeme boravka u Moskvi, kod "hazjanina" Staljina, prihvatao i elemente dogmatizma, birokratizma sovjetskog vladajućeg sistema i slično, shodno uslovima u kojima se nalazio? No, ima dokaza da je i u tako teškim prilikama za pravilnu idejnu orijentaciju, ne u duhu robovanja "marksizmu-lenjinizmu", već usvajajući i primjenjujući u svojoj djelatnosti naučne principe marksističke teorije, danas poznate kao naučni socijalizam, imao svoje stavove, naročito u odnosu na

radničku klasu tadašnje Jugoslavije i Jugoslavije u cjelini. Sve navedeno na liniji organiziranja radničke klase, njenog idejnog uzdizanja i pripremanja za odlučan udar na vlast buržoaskih eksploatatora kada se za to stvore određeni objektivni uslovi.

- Velebitovo je shvatanje da je "Tito grešio što je nastojao da partizanska vojska zauzme i drži neke gradove...jer se znalo da partizani jedan takav grad ne mogu držati više od nekoliko dana". Ne znam zbog čega bi to bila Titova greška. I on je znao to, ali je znao i što znači osloboditi jedan grad za dalji razvoj oslobodilačke borbe, za moral boraca, za narod, za sve prijatelje Jugoslavije širom svijeta. Iz primjera Užica, Bihaća, Jajca...poznato je šta je to značilo za dalju afirmaciju oslobodilačke borbe, a partizani su gubitke imali i van gradova - na Kadinjači, Kozari, Neretvi, Sutjesci, gdje gradova nema, čak ni malih naselja...
Dr Gojko JAKOVČEV

PODSEĆANJA

Akcija Baden - poduhvat Kosmaj

U toku priprema za ustanak protiv okupatora, u noći između 1. i 2. jula 1941, na Kosmaju oko 60 kilometara južno od Beograda, član Glavnog štaba NOPO Srbije Filip Kljajić Fića formirao je Kosmajsko-posavski narodnooslobodilački partizanski odred sa 1. i 2. posavskom, 3, 4. i 5. mladenovačkom četom. Za komandanta odreda postavljen je Koča Popović, a za komesara Bora Marković. Odlukom Glavnog štaba Srbije 31. jula od posavskih četa formiran je Posavski a od kosmajskih i mladenovačkih Kosmajski odred sa profesorom Milutinom Todorovićem, komandantom i radnikom Jovanom Jerkovićem, komesarom.

Nemačke snage u Srbiji bile su u to vreme respektabilne. Još u toku maja okupacione trupe XI nemačkog armijskog korpusa zamenjene su posadnim pešadijskim divizijama 15. talasa - 704, 714. i 717, sa sedištima štabova u Valjevu, Topoli i Nišu. General artiljerije Paul Bader na čelu više komande LXV imao je pod svojom komandom oko 20 hiljada ljudi.

Kosmajsko-posavski odred počeo je da deluje odmah po formiranju. Najveća akcija izvedena je u toku noći 25. jula. Minerske grupe kosmajskih četa, pod neposrednom komandom Koče Popovića, Filipa Kljajića i Rodoljuba Čolakovića, minirale su veliki železnički vijadukt kod Ralje na pruzi Beograd-Niš, dok je manji vijadukt na pruzi Beograd-Mala Krsna bio potpuno razoren. Ove divizije dovele su do višednevnog prekida železničkog saobraćaja prema Nišu, Smederevu i Požarevcu pa je zbog toga obustavljeno i kretanje nemačkih vojnih transporta.

Povodom partizanskih akcija u Srbiji a naročito kosmajskih partizana, nemački komandant Jugoistoka je 1. avgusta izvestio svoju Vrhovnu komandu da će u Srbiji Viša komanda LXV uskoro izvesti planske akcije "čišćenja" krajeva u kojima su nemiri.

Pre toga su Nemci od jednog svog špijuna dobili izveštaj da se "na planini Kosmaj, u neposrednoj blizini Beograda, nalaze komu-

nisti", da je "njihov glavni logor sa emisionom stanicom kod manastira Tresije, blizu izvora Hladna voda", da je kod njih "zapažen veći broj automatskog oružja i paklenih mašina", da im je "cilj da prikupe mlađe ljude, studente i trezvene seljake da bi preko njih podmetali paklene mašine na železničke pruge, mostove i tunele", da "komunisti planiraju da osujete odvoz pšenice za Nemačku" i da će svoj logor premestiti na ogranak Kosmaja Lupoglav gde je šuma manje isečena.

Komandant LXV više komande za naročitu upotrebu i vojni zapovednik Srbije general Bader odlučio je da Kosmaj opkoli jakim snagama i kosmajske partizane uništi pre nego što njihova aktivnost na ovom izuzetno važnom geostrategijskom prostoru dobije veće razmere. Zbog toga je 5. avgusta u Beogradu održao sastanak sa komandantima 704, 714. i 717. posadne pešadijske divizije. Tom prilikom utvrđen je plan opkoljavanja i uništavanja partizana na Kosmaju a za tu svrhu određeno je sedam bataljona, dve artiljerijske baterije, 25 tenkova a predviđeno je i angažovanje još nekih jedinica iz sastava pomenutih divizija.

Predviđena dejstva su dobila šifrovani naziv "Akcija Baden", a za komandanta je određen general-major Fridrih Štal, inače komandant 714. divizije, čije je sedište bilo u Topoli a za vreme izvođenja akcije u Sopotu. Sa generalom Štalom bio je i Milan Acimović, šef kvislinške komesarske uprave u Srbiji, sa još nekoliko komesara, jer je na pomoći Nemcima bilo i oko 400 srpskih žandarma. Inače, general Štal je kasnije komandovao nemačkim i ustaškim snagama u ofanzivi na Kozari.

Jedinice predviđene za učešće u akciji prebačene su iz svojih polazišta i iskracane na železničkim stanicama Ralja, Mala Ivanča, Mladenovac, Vlaško Polje, Đurinci, Darosava i Baroševac. U sedam marševskih grupa sa svih strana opkolile su Kosmaj. Prolazeći kroz sela, Nemci su hvatali pojedine seljake, saslušavali ih, tražili informacije o partizanima ali ih nisu dobijali.

U nemačkoj blokadi našla se mladenovačka četa sa kojom je bio i član Glavnog štaba Srbije Branko Krsmanović. Četa je logorovala u selu Vrbica na istočnoj strani Kosmaja i glavnom snagom je uspela da izmane više Nemce. Na severnoj strani Kosmaja u selu Nemenikuće, našla se jedna desetine 2. čete i prilikom nailaska Nemaca povukla se u planinu. Glavne snage odreda - 1. i 2. četa logoravale su u stojničkom Moraku, desetak kilometara zapadno od Kosmaja.

U rano jutro 9. avgusta, nemačke snage krenule su u streljačkim strojevima sa južne strane da pretražuju Kosmaj. Grupa boraca mladenovačke čete nije uspela da se izvuče iz blokade. Sa komandantom čete Milanom Milisavljevićem Žučom, kapetanom bivše Jugoslovenske vojske, pružila je na vrhu Kosmaja žestok otpor. U neravnopravnoj borbi, svi su izginuli a u pokušaju da se probije iz blokade poginuo je i Branko Krsmanović.

U blokadi Kosmaja poginulo je oko 15 partizana. Zarobljenih nije bilo jer su Nemci streljali one koje su uhvatili. Partizanskih izvora o nemačkim gubicima nema. No, sačuvan je izveštaj štaba nemačke 714. pešadijske divizije na osnovu koga se u potpunosti može rekonstruisati "Akcija Baden" koju su zvali i "Poduhvat Kosmaj". Nemci su na svojoj strani evidentirali jednog mrvog vojnika i četiri ranjena.

S obzirom na veliku upotrebu trupa i slabe rezultate koje je dala, "Akcija Baden" bila je za Nemce blamaža. Zato je Feliks Bencler, opunomoćenik nemačkog Ministarstva spoljnih poslova pri vojnom zapovedniku Srbije u Beogradu, u Berlin poslao friziran izveštaj umanjujući brojnost upotrebljenih snaga i uvećavajući postignute efekte.

Nesumnjivo je, međutim, da su za "Poduhvat Kosmaj" Nemci morali da upotrebe delove sve tri posadne divizije u Srbiji, da je to do tada bila najveća upotreba nemačkih trupa protiv partizana na teritoriji okupirane Jugoslavije i da nije ostvaren postavljeni cilj - Kosmajski odred je pretpeo gubitke ali nije bio uništen i nastavio je da deluje sve do oslobođenja ovog dela Srbije. *Dragoslav B. DIMITRIJEVIĆ BELI*

Da se ne menjaju teze

Kada se govori o žrtvama i stradanjima na kraju drugog svjetskog rata, zlonamerno i tendenciozno se mijenjaju teze.

Istinu treba reći, pa makar ona bila i neprijatna. Bilo je velikih propusta i grešaka. Bilo je to euforično vrijeme pobjednika kada je, tu i tamo, vladala anarhija i jedno početno bezvlašće. U tom međuvremenu bile su moguće i ekscenčne pojave pa čak i pojedinačni osvetoljubivi zločini. Naročito je to dolazilo od pojedinih boraca koji su u toku rata izgubili svoje najbliže ili bili nasilno izgnani sa vjekovnih ognjišta. Međutim, takvi ekscenci su brzo zaustavljeni i strogo kažnjavani, uspostavljeni su red i zakonitost.

Ali, ako hoćemo da sudimo pravedno i objektivno, sve te nemile pojave i tragične slučajeve treba shvatiti kao posljedicu

ratne prošlosti. Mora se imati u vidu šta je sve prethodno učinio okupator, šta njegove domaće sluge - nedićevci, ljotićevci, Specijalna policija, četnici, ustaše, balisti i drugi kvizlinzi širom Jugoslavije. Onda će nam biti jasnije zašto je i u redovima NOV bilo pojedinačnih zlodjela i osvetoljubivih postupaka.

Uz broj pogubljenih u Jajincima, Kragujevcu, Kraljevu, Mačvi, Kolašinu, Jasenovcu, Vojvodini, zaklanih od Dražinih crnih trojki...treba imati u vidu da su iritirali i ratni profiteri i svi drugi koji su, na narodnoj nesreći i dok su drugi ginuli, uz okupatora sticali vajdu...Pa i to da su, i po završetku rata, ostaci ustaša, četnika, balista ubijali vojnike, milionere, mirne građane...

Dakle, kad su nedjela u pitanju, sve se mora staviti na vagu. Nema dvojbe na koju će stranu prevagnuti...

Velimir DRAKULOVIĆ

PO(NE)STAJANJE

Potraga za ukradenim blagom

Više od pola godine u Muzeju istorije Jugoslavije, kako se danas zove nekadašnji Muzej "25. maj", bila je otvorena izložba "Po(ne)stajanje" - izložba sa i bez likovnih dela iz zbirke muzeja. Reč je, pored ostalog, o slikama i skulpturama iz fonda Memorijalnog centra "Josip Broz Tito" koji je nastajao u periodu od 1944. do 1980. godine. Samo likovna zbirka ovog fonda imala je preko tri i po hiljade dela stvorenih počev od 16. veka pa do 1977. U zbirci su se nalazila platna, grafike i skulpture autora iz Španije, Italije Grčke, Poljske, Danske, bivšeg Sovjetskog Saveza,

Paname, Čilea, Meksika, Kadane, SAD, mnogih azijskih i afričkih zemalja, kao i iz svih delova nekadašnje Jugoslavije.

Cilj pomenute izložbe bio je dvostruk. Da se, s jedne strane, podseti o kakvom je bogatstvu reč i ukaže na potrebu da se ono na adekvatan način zaštiti, učini pristupačnim za sadašnje i sačuva za buduće generacije. I, što je još značajnije, da se ukaže na ono što je u međuvremenu na razne načine nestalo kako bi se pronašlo i vratilo gde mu je mesto.

RELIGIJA U FILATELIJI

Postoji li i nešto drugo?

Motivima iz umetnosti dato je značajno mesto u izdavačkoj politici jugoslovenskih poštanskih maraka. Još 1956. pojavilo se prigodno izdanje koje je predstavljalo jugoslovensku umetnost kroz vekove, a od 1962. ovo postaje tradicionalno godišnje prigodno izdanje.

Od 1992. u SRJ, ovo prigodno izdanje kao da je okupirala Srpska pravoslavna crkva! I ranije su, doduše, pojedina prigodna izdanja bila u znaku umetnosti sa religioznim motivima, ali od 1992. drugih nema. Zaključno sa 2001. nije izdata nijedna serija prigodnih izdanja sa tematikom profane - svetovne umetnosti.

Konkretnan pregled izgleda ovako:

- 1992: mozaici iz oplenačkog mauzoleja - Sveti Simeon i knez Lazar; ikone Svete Petke i Svetog Vasilija Ostroškog;
- 1993: freske - rođenje Hrista (Studenica), Blagovesti (Mileševo), Isus Hranitelj; mozaik Cveti (Oplenac);
- 1994: srpsko barokno slikarstvo - Blagovesti (Dimitrije Bačević), Rođenje Hristovo (Nikola Nešković), Bogorodica sa Hristom (Teodor Ilić Češljar), Krštenje Hristovo (Teodor Kračun);
- 1995: naiva - Rođenje Hristovo (D. Milojević), Bekstvo u Egipt (Z. Halupova), Nedelja (M. Rašić), Stari Božić (J. Brašić);

Izložba je otvorena sa bolnim saznanjem da se mnogim umetničkim delima neprocenjive vrednosti izgubio trag. "Dijana u lovu" Andrije Marulića, "Povratak sa tržnice" nepoznatog flamanskog umetnika i dvadesetak ostalih slika holandskog, francuskog, ruskog, rimskog i bečkog porekla iz 17. i 18. i 19. veka, te slike Đure Jakšića, Uroša Predića, Paje Jovanovića, Nadežde Petrović, Bete Vukanović, Petra Dobrovića, Save Šumanovića, Mila Milunovića, Petra Lubarde, Peđe Milosavljevića...skulpture Petra Palavičinića, Frana Kršinića, Ota Loga...više "ne stanuju" na pravoj adresi...

Izložba je ostvarila cilj već samim tim što je jedan deo umetničkih dela u međuvremenu vraćen u pomenutu zbirku. Nažalost, ne sva koja su iz nje izneta, pri čemu je u praznim ramovima i dalje više slika od onih najdragocenijih.

U vidu simbolične poternice, "Glas istine" će u sledećim brojevima pokušati da predstavi umetnička dela, svojevremeno poklonjena Titu, koja su u međuvremenu ilegalno dobila neka druga, tajna skrovišta...

- 1996: Blagovesti (Nikola Nešković, iz 1778), Rođenje Hrista (ruski rad iz 18. veka), Bogorodica sa Hristom (mletački rad iz 16/17. veka), Cveti (Stanoja Popovića iz 18. veka);

- 1997: ikone Hilandara;
- 1998: Hilandar 97;
- 1999: 500 godina manastira Paganovo - serija od četiri marke sa freskama svetaca;
- 2000: freske i ikone sa temom Marija Bogorodica iz crnogorskih manastira i crkava;
- 2001: Božićne marke, freske iz Pečke patrijaršije, manastira Lesново, Srpski Kovin i Sveta Trojica kod Knjaževca; sve četiri sa temom rođenja Hrista.

Doda li se tome i prigodno izdanje iz 1991. godine, kada su sve četiri marke u seriji bile posvećene minijaturama iz Jevanđelja i drugih svetih knjiga, dalo bi se zaključiti da u našoj zemlji postoji samo umetnost sa religioznim temama. Božićna izdanja nisu neobičajena u svetu ali se planiraju kao posebna izdanja posvećena Božiću. Kod nas bi se, pri ovakvom obeležavanju religioznih praznika, moralo voditi računa da se druge priznate religije ne dovode u neravnopravan položaj, a ubacivanjem u plan prigodnih izdanja i za Božić i za druge praznike svih priznatih religija u našoj zemlji oslobodilo bi se tradicionalno, sada okupirano izdanje UMETNOST KROZ VEKOVE U JUGOSLAVIJI.

Dr Branislav JOVANOVIĆ

REKLI SU, NAPISALI SU...

JOVAN SKERLIĆ, književnik, pre gotovo sto godina
O jedinstvu, staroj slavi...

...Ideja Balkanskog saveza zahvatila je ne samo omladinu i intelektualne slojeve naše - ona se prelija u javno mnjenje, prešla čak u shvatanje vlada, postala jedna živa sila koju ništa više ne može zaustaviti. Za ceo pametan svet u našim krajevima, sem reakcionarne štampe koja na svoje nečiste zadnje misli baca veo nekoga čistunačkog i nepomirljivog nacionalizma, sem profesionalnih "patriota" koji u kompanijama eksploatišu patriotizam, sem nekoliko bezazlenih fantasta kojima je teško da se otrgnu snova koji su ljujuškali njihovu mladost, ceo misleni svet došao je do zaključka da za naše male narode ima svega dva puta: "biti ili ne biti", složiti se, sjediniti se pa živeti i razvijati se, ili ostati rastrzan surovim, ubilačkim međusobnim borbama, provoditi dane u ovoj nominalnoj neizvesnosti, i očekivati dan kada će se postati ili ruska gubernija ili austrijska provincija. Za nas ovakvi kakvi smo ima samo jedan put - ne samo najbolji no jedino mogući put: jedinstvo. To je jedini način ne samo da napredujemo no i da opstanemo, sem ako se ne očekuje kakav osobiti politički kataklizam, kakvo čudo, srpskog, bugarskog ili hrvatskog boga, koga romantični pesnici odavno prizivaju...

...Valjalo bi se jednom za svagda odučiti od onih plesnijih fraza o staroj slavi, pradedovskim kostima, Dušanovom carstvu, srpskim guslama i vili Ravijojli. Jedan narod ne živi od retorike. Time su se u ovom narodu ljujuškala starija pokolenja koja nam daju u nasleđe ovakav kaos i nazadak u mnogim granama...

...Prvi korak ka našem narodnom jedinstvu je verska ravnodušnost, jednovremeno i svestrano slabljenje verskog osećaja. I sa te tačke gledišta može se reći: jugoslovenska ideja, srpskohrvatska narodna misao, ili će biti antiklerikalna, ili je neće biti...

Simbolična počast 4. julu

Društvo za istinu o NOB-u i ove godine je izrazilo simboličnu počast 4. julu 1941. godine - danu kada je doneta odluka o dizanju ustanka u okupiranoj Jugoslaviji. Delegacija u sastavu Petar Matić Dule, Ivo Šušnjara i Josip Strunjaš, uz prisustvo više članova Društva, položila je 4. jula venac na grob vođe ustanka i narodnooslobodilačke borbe u Jugoslaviji Josipa Broza Tita.